



REPUBLIKA CRNA GORA
VLADA REPUBLIKE CRNE GORE
Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća

IZVJEŠTAJ O RADU
2005. godina

Podgorica, januar 2006.

SADRŽAJ

UVOD.....	3
INSTITUCIONALNA PODRŠKA	4
REGIONALNI/LOKALNI BIZNIS CENTRI.....	4
EURO INFO KORESPONDENTNI CENTAR CRNE GORE.....	29
EDUKACIJA.....	41
RAZVOJNI PROJEKTI.....	47
POVEĆANJE KONKURENTSKE SPOSOBNOSTI DOMAĆIH PREDUZEĆA	47
ENERGETSKA EFIKASNOST ZA MSP	50
FOND ZA DIJASPORU.....	50
TAM/BAS PROGRAM.....	51
RAZVOJ PLASTENIČKE PROIZVODNJE.....	51
PROMOTIVNE AKTIVNOSTI	60
INFORMACIJA O DOSADAŠNJIM AKTIVNOSTIMA NA OTKLANJANJU POSTOJEĆIH BIZNIS BARIJERA.....	60

UVOD

U skladu sa prioritetima "Strategije razvoja malih i srednjih preduzeća" Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća je realizovala sljedeće projekte u periodu od januara do septembra 2005. godine.

- I. Institucionalna podrška
- II. Edukacija
- III. Povećanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća
- IV. TAM/BAS program
- V. Razvoj plasteničke proizvodnje
- VI. Promotivne aktivnosti
- VII. Informacija o dosadašnjim aktivnostima na otklanjanju postojećih biznis barijera

U toku 2005. godine, ukupno je obezbijeđena podrška za **118** preduzeća, (kreditne linije, finansijske podrške od inostranih donatora, organizovano je **13** različitih ciklusa edukacije koje je pohađalo **658** polaznika, takođe, obezbijeđeno je **1718** različitih konsultanskih usluga (savjeti, priprema biznis planova, marketing planova, standardi i slično).

INSTITUCIONALNA PODRŠKA

Osnovni **cilj projekta** je podrška razvoju malih i srednjih preduzeća i preduzetništva kroz stvaranje institucionalne mreže na lokalnom i regionalnom nivou. Kao podcilj je ublažavanje regionalnih razlika kroz obezbjeđivanje adekvatne podrške razvoju malih i srednjih preduzeća na lokalnom i regionalnom nivou, kao i dobijanje neophodnih informacija za bolje definisanje vladine politike i strategije u ovoj oblasti.

Osnovni **zadatak projekta** je osnivanje biznis centara koji omogućavaju građanima da na jednom mjestu dobiju sve neophodne informacije.

Oni pružaju sledeće usluge:

- a) Razvojno-analitičke, i
- b) biznis usluge.

REGIONALNI/LOKALNI BIZNIS CENTRI

Planom aktivnosti Direkcije, predviđeno je osnivanje **7** regionalnih i u okviru njih, mreže lokalnih biznis centara, čime bi se obezbijedila pokrivenost svih opština u okviru Crne Gore, a čija je realizacija u velikoj mjeri i ostvarena. Do sada su osnovani Regionalni biznis centri u **Podgorici** (14.06.2002), **Bijelom Polju** (30.07.2002), **Baru** (29.01.2003), **Pljevljima** (16.04.2003), **Nikšiću** (16.04.2004), i **Beranama** (4.11.2004), kao i lokalni u **Rožajama** (4.10.2002), na **Cetinju** (17.10.2002), i **Žabljaku** (26.08.2004), a planirano je da se formiraju i regionalni centar u Herceg-Novom, i lokalni u Plavu.

Svaki biznis centar prilagođava sadržaj svog **programa rada** nivou razvoja regije na kojoj realizuje svoje aktivnosti, kao i njenim potrebama. Na samom početku, centri analiziraju postojeće stanje (trenutni nivo razvoja), koji podrazumijeva izradu **profila opštine**, odnosno regije koju određena opština pokriva. (Teritorija (površina, položaj, Broj stanovnika -struktura po polu, starosti, obrazovanju, Broj preduzeća -po djelatnostima, Resursi i mogućnosti njihove valorizacije, Razvojni projekti opštine, Postojeće stanje u privredi, Broj (ne)zaposlenih, po strukturi, Učešće opštine u ukupnom DP, Kretanje DP u posljednjih 5 godina).

Neophodno je, zatim, kao uslov svih uslova, formirati **bazu podataka** – analizu postojećeg stanja malih i srednjih preduzeća:

(Broj malih i srednjih preduzeća, Struktura preduzeća po djelatnostima, Ukupan broj zaposlenih, Stopa smrtnosti novoformiranih preduzeća, Broj rastućih preduzeća, Potrebe nezaposlenih - edukacija, savjetovanje, pomoć pri registraciji, itd.)

Svaki centar raspolaže sistematizovanim osnovnim informacijama neophodnih za poslovanje MSP: (Važeća regulative, Način osnivanja preduzeća, Institucije koje se bave malim i srednjim preduzećima, Uslovi dobijanja finansijskih sredstava, Potrebna znanja za biznis, kao i niz drugih korisnih informacija potrebnih za rad malih i srednjih preduzeća).

Po formiranju neophodne baze i sistematizacije osnovnih informacija, **bottom-up pristupom** prikupljeni su podaci od suštinskog značaja za MSP. Ovdje se prvenstveno misli na utvrđivanje njihovih potreba, prepreka i barijera u poslovanju, odnosno njihovom rastu i rastu zaposlenosti.

Navedeni pristup garantuje sve veće povjerenje u kvalitet rada centara, i postupno jača njihov kredibilitet. Ovo je važno zbog poznate sklonosti naših preduzetnika, vlasnika malih i srednjih

preduzeća, da apriori minimiziraju, da ne kažemo potcjenjuju značaj bilo kakve vrste pomoći koja nije materijalna.

Neophodan preduslov za funkcionisanje biznis centara je angažovanje adekvatnog **stručnog kadra**. Zbog karaktera djelatnosti biznis centara i poslova koje će obavljati zaposleni u biznis centrima moraju posjedovati određeni nivo specijalističkih znanja. S tim u vezi organizovali su se razni programi edukacije u cilju podizanja biznis znanja i u 2005.godini.

Specijalistički seminar koji je organizovao **GTZ** (njemačka organizacija za tehničku pomoć i saradnju), – **CEFE** namjenjen je potencijalnim preduzetnicima, i preduzetnicima koji su nedavno započeli biznis i hoće da poboljšaju svoje poslovne rezultate. Kurs je namjenjen i budućim trenerima ovog kursa. **CEFE** (*Competency-based Economies through Formation of Enterprises*) predstavlja skup instrumenata za obuku preduzetnika, uz koji se koristi aktivan i dinamičan pristup radu i metode iskustvenog učenja radi razvoja i poboljšanja menadžerskih i ličnih sposobnosti.

Veliki broj službenika biznis centara je učestvovalo na pomenutom kursu il uspješno završilo obuku.

Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća, preko Regionalnog Biznis Centra Podgorica, a u saradnji sa GTZ, organizovala je **CEFE kurs** u Podgorici za mala i srednja preduzeća **sa teritorije opštine Podgorica**. Kurs je trajao 15 dana i bio je podijeljen na tri dijela po 5 dana. Takođe, učesnici će moći da konkurišu sa svojim biznis idejama, i biznis planovima urađenim tokom kursa za dodjelu kreditne podrške, koja će se realizovati preko poslovnih banaka.

U sklopu projekta „**Twinning: Slovenija – Crna Gora**“ tri biznis centra (RBC Podgorica, RBC Nikšić, i LBC Cetinje) su uključena u **Twinning seminar** sa partnerom iz Slovenije, Razvojna Agencija sjeverne Primorske – Nova Gorica.

⇒ teme:

- način rada i organizovanost u odnosu na druge agencije,
- predstavljanje projekata, nacionalnih i međunarodnih,
- povezivanje preduzeća (clustering),
- temelji Evropske unije, zašto uopšte regionalizacija?
- finansiranje djelatnosti,
- obuka zaposlenih (projektni management, savetovanje preduzecima, specijalističko savjetovanje),
- vaučerski sistem savetovanja.

Nakon odrađene prve radionice, izražena je potreba za daljom saradnjom, pa je stoga i realizovana uzvratna posjeta partnerima iz Slovenije.

Službenici biznis centara su uključeni u program samozapošljavanja njemačke organizacije »**Help Montenegro**«, gdje vrše selekciju i odabir najboljih biznis ideja i planova (do sada predato oko 500 upitnika, i do sada odobreno 110). Ovaj projekat je u najvećoj mjeri, kao i prethodnih godina, namijenjen izbjeglim i raseljim licima, ali je obuhvaćeno i lokalno stanovništvo. U toku je posjeta jednog broja potencijalnih korisnika kredita, nakon čega će uslijediti dodjela kredita – grantova, a u planu je i monitoring realizacije istih. Odobrene donacije dodjeljuju se isključivo u vidu opreme i/ili materijala, bez gotovinskih isplata. Prosječna vrijednost pojedinačne donacije iznosi oko 1.200 €. Svaki korisnik je u obavezi da vrati 15% od ukupnog iznosa donacije u gotovini odmah po dobijanju opreme, da obavi 10 sati društveno - korisnog rada za lokalnu zajednicu.

U okviru projekta »**Podrška izvozno orjentisanim malim i srednjim preduzećima**«, koji su pokrenuli Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća i **SMECA** (Fond za finansiranje izvoznih preduzeća - finansiraju se od strane Svjetske Banke) urađene su prezentacije skoro u svim opštinama, gdje su formirani biznis centri, uz njihovu pomoć. Projekat ima za cilj finansijsku podršku izvozno orjentisanim firmama u cilju ostvarenja njihovog dugoročnog rasta i stabilnosti poslovanja, a u skladu sa programima SMECA-e i procedurama koje je utvrdila Svjetska banka.

I ove godine se ističe **Lokalni biznis centar Rožaje**, sa velikim brojem realizovanih projekata, i značajnih planiranih aktivnosti za naredni period.

Treba pomenuti i Pilot projekat „**Škola u prirodi – Prijestonica Cetinje**“ iniciran od strane **Lokalnog biznis centra Cetinje** odnosno Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća, u saradnji sa ministarstvima prosvjete, turizma i kulture i Zavodom za školstvo. Škola u prirodi se prvi put organizuje na ovakav način jer, pored zabavno-rekreativnog sadržaja, oko 300 osnovaca od II do IV razreda, imali su i edukativni program koji obuhvata obilazak svih značajnijih kulturno-istorijskih institucija. Pored toga, organizovana je i ekološka radionica u nacionalnim parkovima „Lovćen“ i „Skadarsko jezero“, a svi polaznici dobili su i po jednu brošuru „Priča o Cetinju“ koja na zanimljiv i ovom uzrastu prilagođen način dočarava istorijske činjenice o Cetinju i Crnoj Gori.

U okviru Projekta »**Podizanje konkurentske sposobnosti domaćih preduzeća - turizam**«, dana 01.11.2005.god. raspisan je javni poziv za kreditiranje malih i srednjih preduzeća.

Regionalni /Lokalni biznis centri su se angažovali u dijelu promocije ovog Projekta, kao i pomoći u izradi investicionih elaborata. Promocija se vrši direktno informisanjem potencijalnih preduzeća, a uz učešće službenika biznis centara urađene su i prezentacije Projekta u sljedećim gradovima: Herceg-Novi, Budva, Bar, Podgorica, Rožaje, Bijelo Polje, i Žabljak.

Takođe, u okviru istog Projekta »**Podizanje konkurentske sposobnosti domaćih preduzeća - drvoprerađiva**«, dana 12.12.2005.god. raspisan je javni poziv za kreditiranje malih i srednjih preduzeća koje se bave proizvodnjom namještaja, uz istovjetnu podršku u dijelu izrade investicionih elaborata od strane službenika biznis centara.

Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća je sredinom 2005. godine krenula sa realizacijom još jednog vrlo značajnog projekta, a to je projekat "**Energetska efikasnost i obnovljivi izvori energije u Crnoj Gori**". Uloga biznis centara je informisanje preduzeća o mogućnostima koje za njih pruža ovaj projekat, pomoć u izradi investicione dokumentacije, uključujući izradu tehničke dokumentacije i biznis plana projekta, promocija projekta, koordinacija i pružanje svih ostalih usluga radi njegove uspješne realizacije.

Broj klijenata, najvećim dijelom početnici u biznisu, koji su posjetili različite biznis centre, iznosi **1718**. To je značaj porast (132%) u odnosu na 2004. Najveći porast je zabilježen u broju **savjetodavnih usluga (1172)**, u odnosu na 242, u 2004. što iznosi porast od 384%). To se može objasniti prilivom klijenata vezanih za projekat Samozapošljavanja, koji se sprovodi sa njemačkom organizacijom HELP. Takođe se bilježi rast pružanja pomoći registracije biznisa (53%), dok je zabilježen pad usluga i pomoći u uzradi biznis planova (22%). Broj urađenih biznis planova je prošle godine bio veći zbog učešća u projektu »Radimo 2004« u okviru projekta »Legalizacija postojećih i otvaranje novih radnih mjesta«. Usluge pristupa kreditnim linijama su na nivou prethodne godine.

Budući da biznis centri predstavljaju dio sistema podrške i pomoći malim i srednjim preduzećima, oni su u funkciji ostvarenja strateških interesa države kada je ovaj sektor u pitanju. Stoga su i aktivnosti biznis centara koncipirani tako da povećavaju nivo konkurentnosti postojećeg biznisa, da stalno unapređuju ambijent za biznis, ali i da podržavaju proces nastajanja novih i umanjuju stopu «smrtnosti» novonastalih preduzeća.

Tabelarni prikaz ukupnog broja klijenata i vrste pruženih usluga u svim centrima:

God.	BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
		Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
	UKUPNO				
2004	739	91	174	232	242
2005	1718	140	142	264	1172

IZVJEŠTAJ O RADU REGIONALNIH/LOKALNIH BIZNIS CENTARA

REGIONALNI BIZNIS CENTAR PODGORICA

Regionalni biznis centar Podgorica je osnovan **14.06.2002.** godine od strane Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća i Opštine Podgorica – Sekretarijat za privredu. Biznis Centar Podgorica trenutno posluje u okviru Agencije za razvoj i izgradnju Podgorice. Biznis Centar raspolaže sa jednom kancelarijom u kojoj rade tri zaposlena dipl.ecc.

BIZNIS USLUGE

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

God.	BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
		Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
2004	130	5	9	6	110
2005	430	80	33	9	308

Evidentan je porast broja klijenata i savjetodavnih usluga u odnosu na 2004, što se dijelom može objasniti velikim brojem klijenata u projektu «Samozapošljavanja», koji se realizuje sa njemačkom organizacijom HELP. S obzirom da je predviđeno registrovanje biznisa za korisnike granta HELP, primjećujemo veliki broj usluga u registraciji biznisa.

PROGRAMI EDUKACIJE

- ❖ Radionica »**Vaučerski sistem**« u okviru Pakta stabilnosti za Jugoistočnu Evropu, Direkcija za mala i srednja preduzeća u saradnji sa Pospešvalnim centrom za malo gospodarstvo iz Slovenije.
- ❖ **Twinning seminar** sa partnerom iz Slovenije, Razvojna Agencija sjeverne Primorske – Nova Gorica.
- ❖ Prezentacija »**Ispitivanje Balkanskog tržišta**«, šanse da se poljoprivredni proizvodi iz Crne Gore plasiraju na tržištu Albanije, Bosne i Hercegovine, Kosova, Makedonije i Srbije.
Prezentaciju su pripremili Booz Allen's Montenegro Private Sector Development & Competitiveness Project (MPSDC) – Projekat razvoja privatnog preduzetništva i konkurentnosti u Crnoj Gori uz učešće Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća.
- ❖ Seminar »**Preduzetničke inovacije**«, u organizaciji Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća i Gea-Collegom iz Slovenije, a koji je bio namijenjen potencijalnim i postojećim preduzetnicima, preduzetničkim konsultantima, te institucijama i organizacijama koje na direktan ili indirektan način posluju sa malim i srednjim preduzećima

Teme na seminaru su bile:

- Stvaralaštvo i inovativnost
- Oblici podsticanja inovativnih procesa
- Rukovođenje inovativnog procesa u preduzeću
- Stvaralačka preduzetnička kultura u preduzeću
- Stvaralačko rešavanje problema
- Case study.

- ❖ Seminar »**Revitalizacija sektora ljekovitog i aromatičnog bilja u Crnoj Gori**«, sa akcentom na revitalizaciju crnogorskog sektora ljekovitog bilja sa tendencijom na izvoz.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- ❖ Projekat »**Program smanjenja siromaštva putem podrške započinjanju sopstvenog biznisa i socijalno-ekonomska integracija izbjeglica i interno raseljenih lica u Crnoj Gori 2005/2006. godine**« u saradnji sa **HELP**-om. Ovaj program finansiran je od strane švajcarske direkcije za razvoj i saradnju i njemačke Vlade kroz Pakt za stabilnost jugoistočne Evrope.

U Podgorici vlada veliko interesovanje za projekat, i do sada je predato oko 200 upitnika. Do sada je odobren 31 kredit.

- ❖ Organizacija prezentacije projekta »**Energetska efikasnost za MSP u Crnoj Gori**«. Projekat treba da omogući malim i srednjim preduzećima da u relativno kratkom roku, identifikuju neefikasnu i ekološki štetnu upotrebu resursa, preduzmu mjere za poboljšanje energetske efikasnosti i uvođenje obnovljivih energija, i na taj način smanje troškove poslovanja.
- ❖ Organizacija prezentacije projekta »**Podrška izvozno orjentisanim malim i srednjim preduzećima**«, koji su pokrenuli Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća i **SMECA** (Fond za finansiranje izvoznih preduzeća - finansiraju se od strane Svjetske Banke).
- ❖ Ogranizovani su **preduzetnički klubovi** u sljedećim školama: Milorad Musa Burzan, Sutjeska i Štampar Makarije (već treća godina). Za projekat vlada veliko interesovanje.
- ❖ Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća, preko Regionalnog Biznis Centra Podgorica, a u saradnji sa GTZ (njemačka organizacija za tehničku pomoć i saradnju), organizovala je **CEFE kurs** u Podgorici za mala i srednja preduzeća **sa teritorije opštine Podgorica**. Kao što je i bilo predviđeno, svi polaznici kursa su pozvani da predaju kratke opise svojih biznis ideja. Komisija, sastavljena od predstavnika Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća i Njemačke organizacije za tehničku saradnju (GTZ), je uradila analizu i izvršila rangiranje dostavljenih biznis ideja, nakon čega su selektovani (njih 6) pozvani da predaju svoje biznis planove. Od toga, samo jedan polaznik je predao svoj biznis plan.

Takođe su i zaposleni iz Biznis Centra Podgorica pohađali ovaj kurs.

- ❖ U okviru Projekta »**Podizanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća – turizam i drvoprerađiva**« Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća i Crnogorska komercijalna banka su pokrenuli projekte kreditiranja malih i srednjih preduzeća iz ovih

oblasti. Regionalni Biznis Centar Podgorice je u ovim projektima bio angažovan kroz dijeljenje potrebne dokumentacije zainteresovanim preduzećima, upoznavanjem zainteresovanih sa uslovima kreditiranja, kao i pružanjem pomoći oko izrade investicionih projekata. Osnovni cilj ovih kreditnih linija je proširenje proizvodnih kapaciteta, povećanje asortimana, obezbjeđenje uslova za proširenje tržišta (povećanje izvoza), bolje i efikasnije korišćenje domaćih resursa, povećanje broja novih radnih mjesta.

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ Centar za preduzetništvo i ekonomski razvoj u saradnji sa Regione Piemonte, Centro Estero Camere Commercio Piemontesi (CECCP), Consorzio Piemontese di Formazione per il Commercio Estero, Turismo Torino i Leonardo International projects započeo je u maju 2004. godine projekat u oblastima poljoprivrede i turizma.
Kao sastavni dio projekta organizovan je **Studijski boravak u regiju Piemonte** za kreatore ekonomske politike i predstavnike poslovnih asocijacija iz oblasti turizma iz Crne Gore, u periodu od 24.09-02.10.2005. godine.
Predstavljena je strategija razvoja turizma i projekti kojima je pokrenut dalji napredak i razvoj turizma regije Piemonte. bio je od izuzetne koristi, kako zbog razmjene iskustava tako i zbog uspostavljenih kontakata sa institucijama iz oblasti turizma regije Piemonte.
- ❖ Projekat **INTEGRA** za povezivanje malih i srednjih preduzeća iz naše zemlje sa preduzetnicima iz više regija iz Italije finansira Italijanska Vlada preko Ministarstva za inostrane poslove, a sprovodi ga Mondimpresa – agencija za internacionalizaciju malih i srednjih preduzeća. U periodu od 13. do 30. novembra 2005. godine bila je organizovana **studijska posjeta**, kao faza projekta, italijanskim regijama: Puglia (Bari, Brindisi, Lecce), Basilicata (Potenza, Matera) and Campania (Napoli, Salerno). Takođe, tokom posjete ovim regijama, bila je organizovana posjeta raznim italijanskim institucijama i organizacijama. Posjeta je bila od značaja kako bi se preduzećima i preduzetnicima iz cijele Crne Gore, omogućilo da ostvare kontakte sa partnerima i preduzetnicima iz Italije, i upoznaju se sa iskustvima i dobrom praksom te razvijene zemlje.
- ❖ Sastanak sa predstavnicima **»JICA«**, Japanska internacionalna agencija za saradnju i razvoj malih i srednjih preduzeća, a vezano za projekat Tehnička podrška razvoju malog i srednjeg biznisa u Crnoj Gori.

REGIONALNI BIZNIS CENTAR BIJELO POLJE

Regionalni biznis centar Bijelo Polje osnovan je **30.07.2002**, a počeo sa radom 1.09.2002. Osnivači RBC Bijelo Polje su Direkcija za razvoj MSP i Opština Bijelo Polje. U centru rade tri stalno zaposlena službenika. Centar raspolaže sa savremenom opremom, dok su zaposleni osposobljeni za rad na računarima.

BIZNIS USLUGE

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

God.	BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
		Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
2004	115	22	30	24	39
2005	133	18	23	27	65

U biznis centru Bijelo Polje, gotovo sve usluge su na nivou prošle godine. Bilježi se porast broja klijenata za 15%, blagi pad u pomoći izrade biznis planova, dok je procenat pruženih savjetodavnih usluga veći (40%).

PROGRAMI EDUKACIJE

- Učešće na specijalističkom seminaru koji je organizovao GTZ – **CEFE** koji je namjenjen potencijalnim preduzetnicima, i preduzetnicima koji su nedavno započeli biznis i hoće da poboljšaju svoje poslovne rezultate. Kurs je namjenjen i budućim trenerima ovog kursa.
- Radionica »**Vaučerski sistem**« u okviru Pakta stabilnosti za Jugoistočnu Evropu, Direkcija za mala i srednja preduzeća u saradnji sa Pospješvalnim centrom za malo gospodarstvo iz Slovenije.
- Ucesce na seminaru "**Swot analiza**" u organizaciji Austrijsko – Crnogorskog partnerstva B&K.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- Projekat »**Program smanjenja siromaštva putem podrške započinjanju sopstvenog biznisa i socijalno-ekonomska integracija izbjeglica i interno raseljenih lica u Crnoj Gori 2005/2006. godine**« u saradnji sa **HELP**-om.
U Bijelom Polju za projekat vlada veliko interesovanje i do sada je predato oko 100 upitnika, koji obuhvataju opštine Bijelo Polje, Mojkovac I Kolašin. Do sada je odobreno 23 kredita.

- Dolazak grupe iz Francuske "**Asocijacija Beton Montenegro**" koji se bave razvojem ruralnog turizma u organizaciji Regionalnog Biznis Centra -Bijelo Polje i Opštine BP.
- Prisustvo i učešće u **Regionalnoj Turističkoj Konferenciji** u organizaciji Austrijsko-Crnogorskog partnerstva za Bjelasicu i Komove gdje je predstavljena Turistička strategija regiona i ključni projekti.
- Učešće na seminaru u Budvi u organizaciji Zanatske komore Koblenc i GTZ, tema "**Zanatstvo i Turizam**" na kojem su učešće imali predstavnici zemalja Jugoistočne Evrope u okviru "Pakta Stabilitnosti".
- Prisustvo prezentaciji: "**Ispitivanje potražnje na balkanskom tržištu**" u organizaciji USAID i SMEDD
- Učešće u organizaciji balkanskog prvenstva "**Mountainbike na Bjelasici**" u cilju afirmacije planine Bjelasice i valorizacije njenih resursa.
- Učešće na seminaru "**Planinarski domovi i planinarske ture**" u organizaciji Austrijsko-Crnogorskog partnerstva.
- Ogranizovani su **preduzetnički klubovi** u školi Vladislav Ribnikar. Projekat je prihvaćen sa velikim interesovanjem.
- U okviru Projekta **«Podizanje konkurentske sposobnosti domaćih preduzeća – turizam i drvoprerada»** i kreditiranja malih i srednjih preduzeća iz ovih oblasti. Regionalni Biznis Centar Bijelo Polje je u ovim projektima bio angažovan kroz dijeljenje potrebne dokumentacije zainteresovanim preduzećima, upoznavanjem zainteresovanih sa uslovima kreditiranja.
- Organizovana je prezentacija projekta "**Energetska efikasnost MSP u Crnoj Gori**".

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ Anketiranje preduzetnika u okviru projekta » Podrška izvozno orjentisanim malim i srednjim preduzećima» u organizaciji Fonda za osiguranje i finansiranje spoljnotrgovinskih poslova (SMECA) i Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća.
- ❖ Anketiranje preduzeća za projekat "Porodični biznis" u organizaciji Direkcije.
- ❖ Saradnja sa CHF -om za sprovođenje jednog broja projekata koji su od značaja za ekonomski razvoj Opštine Bijelo Polje.
- ❖ Koordinacija u sprovođenju svih aktivnosti za "Otvaranje Bjelasice" u saradnji sa Opštinom Bijelo Polje.

REGIONALNI BIZNIS CENTAR BAR

Regionalni biznis centar Bar je osnovan **29.01.2003.** godine od strane Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća i Opštine Bar – Sekretarijat za privredu. U martu mjesecu, službenik, koji je radio u centru, je otišao na specijalističke studije u Italiju. U novembru mjesecu je angažovan novi službenik. Kašnjenje se može objasniti problemima koji su se tada pojavili u lokalnoj samoupravi.

BIZNIS USLUGE

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

God.	BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
	UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
2004	32	4	10	8	10
2005	34	0	2	12	20

Broj klijenata je na nivou prošle godine, s tim što je uglavnom podrška pružena u pristupu kreditnim linijama i savjetodavnim uslugama, djelovima u kojima je Regionalni biznis centar Bar najviše bio anagažovan u okviru Projekta »Podizanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća – turizam i drvoprerađiva«.

PROGRAMI EDUKACIJE

- Učešće na specijalističkom seminaru koji je organizovao GTZ – **CEFE** koji je namjenjen potencijalnim preduzetnicima, i preduzetnicima koji su nedavno započeli biznis i hoće da poboljšaju svoje poslovne rezultate. Kurs je namjenjen i budućim trenerima ovog kursa. **CEFE** predstavlja skup instrumenata za obuku preduzetnika, uz koji se koristi aktivan i dinamičan pristup radu i metode iskustvenog učenja radi razvoja i poboljšanja menadžerskih i ličnih sposobnosti.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- U okviru Projekta **«Podizanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća – turizam i drvoprerađiva»** i kreditiranja malih i srednjih preduzeća iz ovih oblasti. Regionalni Biznis Centar Bar je u ovim projektima bio angažovan kroz dijeljenje potrebne dokumentacije zainteresovanim preduzećima, upoznavanjem zainteresovanih sa uslovima kreditiranja.

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ Centar za preduzetništvo i ekonomski razvoj u saradnji sa Regione Piemonte, Centro Estero Camere Commercio Piemontesi (CECCP), Consorzio Piemontese di Formazione per il Commercio Estero, započeo je u maju 2004. godine projekat u oblastima poljoprivrede i turizma. Za predstavnike kreatora ekonomskih politika i biznis asocijacija održane su aktivnosti obuke i savjetovanja u Podgorici, kojim su prisustvovali i predstavnici Regionalnog Biznis Centra Bar. Nastavkom projekta planirane su posjete Italiji.
- ❖ Organizovani su **preduzetnički klubovi** u osnovnoj školi Jugoslavija.

REGIONALNI BIZNIS CENTAR PLJEVLJA

Regionalni biznis centar Pljevlja je osnovan **16.04.2003.** godine od strane Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća, Pljevaljske banke AD i Rudnika uglja AD. U centru trenutno radi samo jedan službenik.

BIZNIS USLUGE

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

God.	BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
	UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
2004	100	20	10	60	10
2005	38	0	1	22	15

Manji broj klijenata i pruženih usluga u odnosu na prošlu godinu može se objasniti time što je službenik banke nedavno angažovan na ovim poslovima i počeo sa radom u biznis centru.

PROGRAMI EDUKACIJE

- Učešće na specijalističkom seminaru koji je organizovao GTZ – **CEFE** koji je namjenjen potencijalnim preduzetnicima, i preduzetnicima koji su nedavno započeli biznis i hoće da poboljšaju svoje poslovne rezultate. Kurs je namjenjen i budućim trenerima ovog kursa, što je osnovni cilj učešća RBC Pljevlja na ovom kursu. U radionicama je učestvovalo **120 preduzetnika**. Za **12 lokalnih eksperata** takođe su organizovana tri specijalna programa obuke.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- U okviru Projekta «**Podizanje konkurentske sposobnosti domaćih preduzeća – turizam i drvoprerada**» i kreditiranja malih i srednjih preduzeća iz ovih oblasti. Regionalni Biznis Centar Pljevlja je u ovim projektima bio angažovan kroz dijeljenje potrebne dokumentacije zainteresovanim preduzećima, upoznavanjem zainteresovanih sa uslovima kreditiranja, i uopšte promocijom Projekta.

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ Biznis Centar je bio organizator sastanka predstavnika malih i srednjih preduzeća sa lokalnom samoupravom i predstavnicima **Urban instituta**. Ovaj sastanak je predstavljao snimanje postojećeg stanja privrede grada kao dio **izrade Nacrta strateškog plana razvoja opštine Pljevlja**.

- ❖ Biznis centar je član Odbora za projekte ekonomskog razvoja, kao dijela aktivnosti iz oblasti ekonomskog razvoja koje se realizuju u okviru **USAID** projekta razvoja lokalnih zajednica preko demokratskog djelovanja, koje na sjeveru Crne Gore sprovodi **CHF Montenegro**.
- ❖ Ogranizovani su **preduzetnički klubovi** u osnovnoj školi Salko Aljković. U izboru škole učestvovao službenik RBC Pljevlja.

REGIONALNI BIZNIS CENTAR NIKŠIĆ

Regionalni biznis centar Nikšić je osnovan **16.aprila 2004.g.** i nalazi se u ul. Njegoševoj br.16. Centar je osnovan u partnerstvu između Nikšićke banke ad i Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća. U njemu rade dva službenika.

BIZNIS USLUGE

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

God.	BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
	UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
2004	155	7	50	74	24
2005	166	10	11	38	107

Broj klijenata je skoro na prošlogodišnjem nivou, s tim što je manji broj usluga izrade biznis planova (5 puta) i pristupa kreditnim linijama (2 puta). To se može objasniti kreditnom linijom od strane Vlade i banaka, koja se realizovala 2004.god. u okviru »Legalizacija postojećih i otvaranje novih radnih mjesta«, kada je centar imao značajnog doprinosa. Bilježi se porast savjetodavnih usluga (345 %).

PROGRAMI EDUKACIJE

- ❖ Radionica »**Vaučerski sistem**« u okviru Pakta stabilnosti za Jugoistočnu Evropu, Direkcija za mala i srednja preduzeća u saradnji sa Pospešvalnim centrom za malo gospodarstvo iz Slovenije.
- ❖ **Twinning seminar** sa partnerom iz Slovenije, Razvojna Agencija sjeverne Primorske – Nova Gorica.
- ❖ Prezentacija »**Ispitivanje Balkanskog tržišta**«, šanse da se poljoprivredni proizvodi iz Crne Gore plasiraju na tržištu Albanije, Bosne i Hercegovine, Kosova, Makedonije i Srbije.
Prezentaciju su pripremili Booz Allen's Montenegro Private Sector Development & Competitiveness Project (MPSDC) – Projekat razvoja privatnog preduzetništva i konkurentnosti u Crnoj Gori uz učešće Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća.
- ❖ Predstavnik RBC Nikšić prisustvuje seminaru kojeg organizuje SBDC iz Slovenije u Rogaškoj Slatini.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- II Susret proizvođača zdrave hrane i turizma održan 17.01.2005.g. u hotelu Onogošt u Nikšiću. Direkcija za mala i srednja preduzeća i RBC Nikšić učestvovali su u organizaciji i realizaciji ovih susreta.
- **SMECA** Fond za osiguranje i finansiranje spoljnotrgovinskih poslova i RBC organizovali su prezentaciju 12.04.2005. u Velikoj Sali Nikšićke banke uz prisustvo 21 predstavnika MSP iz Nikšića. Iskazano je veliko interesovanje za programe Fonda kao što su:
 - osiguranje izvoznih potraživanja
 - krediti i garancije za obrtni kapital
 - garancije za dobro izvršenje posla i garancije za avans
 - faktoring
 - tehnička pomoć u uvoznim procedurama i marketingu.

Kasnije su predstavnici RBC Nikšić omogućili sastanke predstavnika Fonda i rukovodećih struktura sledećih preduzeća: Boksiti, Pivara, Livnica Gatti, Tehnostell.

- SMEDA i Help su pokrenuli projekat **Smanjenja siromaštva putem podrške započinjanju sopstvenog biznisa**. RBC Nikšić učestvuje u implementaciji ovog projekta podjelom preko 60 aplikacija zainteresovanim klijentima, davanjem instrukcija. Nakon prve selekcije predstavnici Centra i Help-a komisijski obilaze potencijalne korisnike i procjenjuju i provjeravaju osnovanost za kreditnu podršku. Projekat je u toku. Do sada je odobreno 7 kredita.
- U okviru **Twinninga Slovenija –Crna Gora** menadžer RBC Nikšić je posjetio RRA Sjeverno Primorsku u cilju prenošenja iskustava slovenačkih preduzetnika i uspostavljanje saradnje između preduzetnika ove oblasti i crnogorskih predstavnika. Prezentaciji opštine Nikšić prisustvovali su i G-din ranko Milović ambasador SCG u Sloveniji, predsjednik privredne komore Slovenije, predsjednik SO Nova Gorica i drugi zvaničnici i privatni preduzetnici. Opšta je ocjena da ovakve kontakte treba nastaviti i intenzivirati. Sve ove aktivnosti propratila je televizija i novine.
- Monitoring kreditne linije **"Povećanje konkurentske sposobnosti domaćih preduzeća – mesna industrija"** je u toku. Do sada su kontrolisani: MI goranović i Martex d.o.o.
- RBC Nikšić obavlja poslove realizacije, praćenja, naplate kredita koje dodjeljuje Ministarstvo poljoprivrede preko Nikšićke banke za uspješne poljoprivrednike na nivou Crne Gore.
- Prvi put u Nikšiću su organizovani **preduzetnički klubovi** u dvije osnovne škole: O.Š. Braća Labudović i O.Š. Mileva Lajović. Iskazano je veliko interesovanje kod učenika i nastavnog osoblja i stvoreni su preduslovi da se u narednom ciklusu uključi veći broj škola. Pomenute škole su učestvovali na Nacionalnom forumu koji je održan u Podgorici 17.maja.
- Organizovana je prezentacija projekta **" Energetska efikasnost MSP u Crnoj Gori"** u prisustvu velikog broja preduzetnika u prostorijama Nikšićke banke. Projekat su prezentovali predstavnici SMEDA i g-din Markus Exenberger. I kasnije su kontaktirali preduzeća, i jedan broj obišli sa predstavnikom Direkcije.

- U okviru Projekta «**Podizanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća – turizam i drvoprerađiva**» i kreditiranja malih i srednjih preduzeća iz ovih oblasti, Regionalni Biznis Centar Nikšić je u ovim projektima bio angažovan kroz dijeljenje potrebne dokumentacije zainteresovanim preduzećima, upoznavanjem zainteresovanih sa uslovima kreditiranja, kao i pružanjem pomoći oko izrade investicionih projekata.
- U cilju rješavanja problema tehnološkog viška radnika u **Željezari a.d. Nikšić**, formirana je radna grupa, koju sačinjavaju predstavnici Vlade RCG, Direkcije za razvoj MSP (preko **regionalnog biznis centra Nikšić**), Ministarstva poljoprivrede (preko svojih savjetodavnih i inspekcijских službi), Zavoda za zapošljavanje, i Fonda PIO. Predstavnici ovih institucija će raditi u socijalnoj, tj. razvojnoj kancelariji.

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ Na inicijativu RBC održan je sastanak predstavnika Help-a i UNHCR-a sa gradonačelnikom Nikšića i dogovorena je izgradnja jedne zgrade za raseljena i socijalno ugrožena lica. Dogovorene su i pojedinačne obaveze.
- ❖ USAID/CHF sprovode program CRDA-E Lokalni ekonomski razvoj u opštini Nikšić. Predstavnici RBC volonterski učestvuju u odborima i komisijama u realizaciji ovog projekta.
- ❖ Prisustvovali smo Konferenciji "Integralni razvoj durmitorskog područja" koja je održana na Žabljaku 11.07. o.g.

REGIONALNI BIZNIS CENTAR BERANE

Regionalni biznis centar Berane je osnovan **04.11.2004.** godine od strane Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća. U centru trenutno rade tri službenika i dva pripravnika. Evidentni su problemi u organizaciji rada i aktivnostima koje su preduzete.

BIZNIS USLUGE

God.	BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
		Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
2004	13	0	2	4	7
2005	395	0	2	72	321

Neznatan broj klijenata u 2004 je zabilježen za dva mjeseca, jer je centar otvoren u novembru mjesecu.

Što se tiče ovogodišnjeg broja, ukupan broj je zadovoljavajući, ali ne i struktura usluga. Tako da imamo veliki broj savjetodavnih usluga (ostvaren uglavnom prilivom aplikacija za HELP grant), a jako mali broj usluga pomoći izrade biznis planova i registracije biznisa.

PROGRAMI EDUKACIJE

- U toku su programi edukacije za službenike biznis centra, koji obuhvataju teme: izrada fizibili studija i biznis planova, dijagnoza kompanija, vještine komuniciranja i prezentiranja, informaciona tehnologija, marketing, itd.
- Učešće na specijalističkom seminaru koji je organizovao **GTZ – CEFE** koji je namjenjen potencijalnim preduzetnicima, i preduzetnicima koji su nedavno započeli biznis i hoće da poboljšaju svoje poslovne rezultate.
- Radionica **»Vaučerski sistem«** u okviru Pakta stabilnosti za Jugoistočnu Evropu, Direkcija za mala i srednja preduzeća u saradnji sa Pospešvalnim centrom za malo gospodarstvo iz Slovenije.
Program vaučerskog savjetovanja polazi od činjenice da veliki broj ljudi, tehnički vrlo dobro vodi svoj posao, ali im nedostaje poslovno znanje i iskustvo. Taj nedostatak se može nedoknaditi savjetovanjem. Program vaučerskog savjetovanja podrazumijeva subvencionirano preduzetničko savjetovanje, koje je jeftinije, lokalno dostupno i kvalitetno.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- ❖ Prisustvo prezentaciji „Ispitivanja potražnje na balkanskom tržištu”, gdje su predstavljene izvozne šanse na tržišta Albanije, Bosne i Hercegovine, Kosova i Makedonije, identifikovane prilikom prethodnog ispitivanja tržišta.
- ❖ Prisustvo prezentaciji **Fonda SMECA** u Rožajama u cilju bolje edukacije o finansiranju spoljnjotrgovinskog poslovanja.
- ❖ Projekat »**Program smanjenja siromaštva putem podrške započinjanju sopstvenog biznisa i socijalno-ekonomska integracija izbjeglica i interno raseljenih lica u Crnoj Gori 2005/2006. godine**« u saradnji sa **HELP**-om.
Za projekat vlada veliko interesovanje i do sada je predato oko 130 upitnika, koji obuhvataju opštine Berane, Plav i Andrijevića. Do sada je odobreno 27 kredita za ove tri opštine.
U decembru održan seminar za korisnike **HELP** granta na teme registracije biznisa.
- ❖ U sklopu svojih aktivnosti centar je sačinio odgovarajući spisak drvoprerađivača Regiona (Berane, Plav i Andrijevića) sa kontaktnim informacijama.
- ❖ Prisustvo konferenciji „**Integralni razvoj Durmitorskog područja**“, gdje je predstavljen održivi razvoj ovog kraja.
- ❖ Ogranizovani su **preduzetnički klubovi** u osnovnoj školi Vuk Karadžić. Bilježi se interesovanje za uključenjem većeg broja škola u narednom ciklusu.
- ❖ Organizovana je prezentacija projekta „**Energetska efikasnost MSP u Crnoj Gori**”
Projekat su prezentovali predstavnici **SMEDA** i g-din Markus Exenberger. I kasnije su kontaktirali preduzeća, i jedan broj obišli sa predstavnikom Direkcije.
- ❖ U okviru Projekta «**Podizanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća – turizam i drvoprerađiva**» i kreditiranja malih i srednjih preduzeća iz ovih oblasti, Regionalni Biznis Centar Berane je u ovim projektima bio angažovan kroz dijeljenje potrebne dokumentacije zainteresovanim preduzećima, upoznavanjem zainteresovanih sa uslovima kreditiranja, kao i pružanjem pomoći oko izrade investicionih projekata.

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ Veoma je značajan rad na izradi Web prezentacije: <http://bcberane.tripod.com>
Koja je nedavno nadograđena animacijama u programu Macromedia Flash mx.
- ❖ Napravljen je spisak preduzeća regiona za katalog uspješnih Crnogorskih preduzeća
Kojeg treba da izradi **EICC**-a.
- ❖ Na poziv **CHF**-a prisustvovali smo informacionom sastanku **CRDA-E** programa lokalnog ekonomskog razvoja koji ima za cilj da pomogne nosiocima lokalnog ekonomskog razvoja da bolje razumiju pretpostavke neophodne za ekonomski razvoj.
Identifikuju svoje prednosti i šanse. **CRDA-E** program za krajnji cilj ima povećanje zaposlenosti, prihoda (naročito u sektorima poljoprivrede i turizma).

LOKALNI BIZNIS CENTAR ROŽAJE

Lokalni biznis centar Rožaje je osnovan **04.10.2002.** godine od strane Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća i Opštine Rožaje. U Lokalnom Biznis Centru Rožaje ispunjena su sva radna mjesta iz Pravilnika o sistematizaciji radnih mjesta Lokalnog Biznis Centra, i u centru trenutno rade pet službenika.

BIZNIS USLUGE

Biznis centar ima dvije vrste usluga:

1. Besplatne usluge

- Upućivanje na adekvatne izvore i adrese gdje mogu dobiti konkretnu tehničku pomoć, savjet, informacije i podršku
- Savjet u vezi strukture i registracije biznisa
- Informacije o izvorima finansiranja
- Obezbeđivanje usluga partnerskih institucija
- Pružanjem osnovnih informacija o pravnoj regulative (porez, carine)
- Savjet za marketing, itd.

2. Usluge koje se naplaćuju

- Registracija preduzeća
- Obrazloženje poslovne ideje
- Preporuka kreditoru
- Popunjavanje zahtjeva za kredit
- Izrada biznis plana
- Izrada marketing plana
- Revizija postojećeg biznis plana

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

God.	BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
	UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
2004	102	29	26	23	24
2005	430	20	49	75	286

Lokalni biznis centar se uspješno uključuje u realizaciju gotovo svih aktivnosti i projekata koje se sprovode u opštini Rožaje. Potvrda tome jeste i veliki broj klijenata koji se svakodnevno obraćaju za pomoć i usluge biznis centru. Veliki je porast broja pruženih savjetodavnih usluga, pristupa kreditnim linijama (226%), pomoći u izradi biznis planova (88%), dok se bilježi pad pomoći pri registraciji biznisa (45%).

PROGRAMI EDUKACIJE

- ❖ Seminar **«Zanatstvo i Turizam»** Hotel «Maestral» Miločer, gdje smo razmenili iskustva za predstavnicima zemalja u okruženju oko razvoja turizma.
- ❖ Predstavnik Centra pohađao je **CEFE** kurs koji je namjenjen potencijalnim preduzetnicima, i preduzetnicima koji su nedavno započeli biznis i hoće da poboljšaju svoje poslovne rezultate. Kurs je namjenjen i budućim trenerima ovog kursa.
- ❖ Učešće na međunarodnoj konferenciji za razvoj preduzetništva u Zagorju, Slovenija, u organizaciji Regionalnog centra za razvoj Zagorje.
- ❖ Jedan službenik je učestvovao na studijskom putovanju (Mađarska) u organizaciji UNDP i HUNIDA.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- ❖ Povodom konkursa za dodjelu sredstava iz budžeta Skupštine opštine Rožaje Nevladinim organizacijama, Biznis Centar je uradio 11 projekata za nevladine organizacije iz opštine Rožaje.
- ❖ Za Nevladine organizacije, potencijalne korisnike sredstava povodom konkursa Skupštine RCG, urađeno je 5 projekata.
- ❖ Urađen je Investicioni Plan za «Kontakt Centar» Berane
- ❖ Urađeno je 6 Biznis plana za privatne preduzetnike iz opština Rožaje i Berane. U toku je izrada Biznis plana za 2 preduzetnika iz Srbije i jedan investicioni plan za Vojsku SCG.
- ❖ U Aprilu je započet projekat pomoći povratnicima iz zemalja zapadne Evrope sa NVO Reintegracija iz Novog Pazara i Nemačkom agencijom za pomoć AGEF. U ovom projektu uključeno je oko 500 povratnika iz opština Rožaje, Berane, Plav, Bijelo Polje, Podgorica, Bar i Ulcinj.
- ❖ Započete sktivnosti sa Humanitarnom organizacijom HELP, u toku je prijavljivanje i ispunjavanje aplikacija, do sada je apliciralo 42 klijenta, a 7 projekata do sada je realizovano, dok su ostali na obradi.
- ❖ Uključenje u Projekat CRDA-e koji sprovodi CHF a finansiran od USAID-a. Biznis Centar je zadužen za raspodjelu aplikacija i ispunjavanje istih, takođe sve aplikacije klijenti mogu dostaviti u prostorijama Centra. Centar takođe učestvuje u proceduri raspodjele ovih sredstava.
- ❖ Obilazak drvoprerađivača sa konsultantom Direkcije za razvoj MSP
- ❖ Prisustvovanje sjednici organizovanoj na Žabljaku povodom Programa razvoja Durmitora.
- ❖ Sporazum sa predstavnicima Vlade Italije i Predsjednicima regionalnih privrednih komora Italije oko poslovne saradnje drvoprerađivača Italije i drvoprerađivača Opštine Rožaje.
- ❖ Započet projekat «Etno naselje» u Rožajama
- ❖ Monitoring Projekta «Održivi razvoj opštine Rožaje» finansiran od UNDP-a
- ❖ Urađeno je 4 projekta za Turističku organizaciju Rožaje, Sekretarijat za urbanizam i NVO Iskra Rožaje, koji će biti implemntirani i finansirani od strane UNDP.
- ❖ Ogranizovani su **preduzetnički klubovi** u osnovnoj školi Mustafa Pećanin. Mentor kluba će biti službenik biznis centra.

- ❖ Organizovana je prezentacija projekta "**Energetska efikasnost MSP u Crnoj Gori**" Projekat su prezentovali predstavnici SMEDA i g-din Markus Exenberger. I kasnije su kontaktirali preduzeća, i jedan broj obišli sa predstavnikom Direkcije.

- ❖ U okviru Projekta «**Podizanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća – turizam i drvoprerađiva**» i kreditiranja malih i srednjih preduzeća iz ovih oblasti, Loklani Biznis Centar Rožaje je u ovim projektima bio angažovan kroz dijeljenje potrebne dokumentacije zainteresovanim preduzećima, upoznavanjem zainteresovanih sa uslovima kreditiranja, kao i pružanjem pomoći oko izrade investicionih projekata (pomoć u izradi 3 projekta).

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ Registrovano 7 privredna društva
- ❖ Registrovane 9 NVO
- ❖ Registrovana 5 preduzetnika
- ❖ Izvršen upis 1 privrednog društva u Carinski registar
- ❖ Izvršena 4 produženje registracija privrednih društava u CRPS-a
- ❖ Aktivnosti vezane za Sekretarijat za privredu opštine Rožaje koje su se odnosile na pomoć ovom sekretarijatu prilikom odgovora stranim investitorima kao i na sakupljanje informacija za potrebe ovog sekretarijata
- ❖ Koordinacija projekata svih donatorskih organizacija koji su prisutni na teritoriji opštine Rožaje. (UNDP, USAID, Uban institute, CHF ...)
- ❖ Petnaestodnevni članci u dnevnim novinama «Vijesti» i «Dan» o aktivnostima i rezultatima Centra
- ❖ Gostovanja na lokalnoj televiziji APR
- ❖ U okviru kampanje Made in Montenegro RTVCG posetila je i Biznis Centar Rožaje, kao inicijatora uključivanja «Gradine Company» Rožaje u kampanju «Made in Montenegro»
- ❖ Članak u biltenu EICC-a
- ❖ Reklama na o aktivnostima Centra na Radiju Rožaje.
- ❖ U dnevnim novinama DAN i VIJESTI mjesečno izlazi po jedan članak o trenutnim aktivnostima biznis centra.

LOKALNI BIZNIS CENTAR CETINJE

Lokalni biznis centar Cetinje je osnovan **17.10.2002.** godine od strane Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća. U centru trenutno rade tri službenika.

BIZNIS USLUGE

Tabelarni prikaz broja klijenata i vrste pruženih usluga:

God.	BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
	UKUPNO	Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
2004	82	4	35	31	12
2005	73	12	19	4	38

Broj klijenata će biti na prošlogodišnjem nivou, jer su preostala još tri mjeseca ove godine. Struktura usluga je nešto drugačija, ali je intenzitet pružanja usluga gotovo isti. Povećan je broj pomoći prilikom registracije biznisa (200%), kao i savjetodavnih usluga (216%), dok je smanjen broj pomoći u izradi biznis planova (84%), i pristupa kreditnim linijama (8 puta).

PROGRAMI EDUKACIJE

❖ Njemačko društvo za tehničku saradnju **GTZ** organizovalo je **CEFE kurs** za preduzetnike koji se sastojao od 3 ciklusa:

- I. 02-06. februar (hotel „Grand“ Cetinje)
- II. 23-27. februar (hotel „Vardar“ Kotor)
- III. 16-20. mart (hotel „Vardar“ Kotor)

Kurs osmišljen u cilju poboljšavanja preduzetničkih vještina pokazao se veoma praktičnim i korisnim za preduzetnike koji planiraju ili žele unaprijediti svoj biznis zbog specifične metodologije rada i niza praktičnih vježbi i primjera.

- ❖ **Twining seminar** sa partnerom iz Slovenije, Razvojna Agencija sjeverne Primorske – Nova Gorica.
- ❖ Učešće i koordinacija na radionici o **zaštiti geografskog porijekla** u mesnoj industriji u oragnizaciji GTZ i Direkcije, održanoj na Cetinju.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

❖ Realizacija pilot projekta „Škola u prirodi – Prijestonica Cetinje“

Pilot projekat „Škola u prirodi – Prijestonica Cetinje“ inicirao je Lokalni biznis centar Cetinje odnosno Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća, u saradnji sa ministarstvima prosvjete, turizma i kulture i Zavodom za školstvo. Škola u prirodi se prvi put organizuje na ovakav način jer, pored zabavno-rekreativnog sadržaja, oko 300 osnovaca od II do IV razreda, imali su i edukativni program koji obuhvata obilazak svih značajnijih kulturno-istorijskih institucija. Pored toga, organizovana je i ekološka radionica u nacionalnim parkovima „Lovćen“ i „Skadarsko jezero“, a svi polaznici dobili su i po jednu brošuru „Priča o Cetinju“ koja na zanimljiv i ovom uzrastu prilagođen način dočarava istorijske činjenice o Cetinju i Crnoj Gori. Uz bogat program slobodnih aktivnosti zabavne, sportske i edukativne sadržine, djeca su uživala u prednostima smještaja u hotelu „Grand“.

Učesnici su bili učenici iz osnovnih škola „Štampar Makarije“ iz Podgorice, „Vuk Karadžić“ iz Berana, „Vladislav Ribnikar“ iz Bijelog Polja, „Salko Aljković“ iz Pljevalja, „Olga Golović“ iz Nikšića, „Mustafa Pećanin“ iz Rožaja, „Risto Manojlović“ iz Kolašina, „Aleksa Đilas Bećo“ iz Mojkovca, „Bedri Elezaga“ iz Vladimira i „Ilija Kišić“ iz Zelenike. Boravak za djecu je bio besplatan.

Uspjeh pilot projekta u trajanju od 7 dana, na opšte zadovoljstvo i uz pozitivne ocjene i komentare učenika i nastavnika, predstavlja najbolju garanciju njegove održivosti. Nastavak se planira u jesen i na proljeće tekuće školske godine i dalje, kako bi se omogućilo svim osnovcima u Crnoj Gori da uživaju u prednostima dobro organizovanog, lijepog i korisnog boravka na Cetinju.

Urađena je i strategija za program Škole u prirodi – Prijestonica Cetinje.

❖ Uzvratna posjeta Regionalnoj razvojnoj agenciji Severne Primorske

Predstavnici Regionalnog biznis centra Nikšić i Lokalnog biznis centra Cetinje posjetili su okrug Sjeverne primorske, gdje su imali susrete sa tamošnjim razvojnim agencijama i biznis centrima kao i sa brojnim malim i srednjim preduzećima zainteresovanim za poslovnu saradnju sa Crnom Gorom. Očekuje se dalja razmjena informacija i nastavak saradnje.

❖ Program samozapošljavanja HELP 2005/2006

Od maja 2005. do kraja 2006. godine, njemačka organizacija HELP, u saradnji sa Lokalnim biznis centrom Cetinje, realizovaće razvojni projekat zapošljavanja koji obuhvata socijalno ugrožena domaćinstva na teritoriji opštine Cetinje sa zdravom poslovnom idejom za započinjanje ili razvoj sopstvene ekonomske aktivnosti.

Lokalni biznis centar Cetinje je prikupio ukupno 55 uredno popunjenih aplikacija, od kojih je prvu fazu selekcije od strane ekonomskog tima Direkcije za razvoj MSP prošlo 37 aplikacija. Komisija, koju sačinjavaju predstavnici HELP-a i LBC Cetinje, trenutno radi na obilascima odnosno drugoj fazi selekcije kandidata za dodjelu grantova. Do sada je odobreno 14 kredita.

- ❖ Ogranizovani su **preduzetnički klubovi** u osnovnoj školi Njegoš. Za projekat vlada veliko interesovanje.
- ❖ U okviru Projekta **«Podizanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća – turizam i drvoprerađivačarstvo»** i kreditiranja malih i srednjih preduzeća iz ovih oblasti, Loklani

Biznis Centar Cetinje je u ovim projektima bio angažovan kroz dijeljenje potrebne dokumentacije zainteresovanim preduzećima, upoznavanjem zainteresovanih sa uslovima kreditiranja, kao i pružanjem pomoći oko izrade investicionih projekata

OSTALE AKTIVNOSTI

- ❖ marketing plan i prezentacija biznis usluga koje Centar pruža svojim klijentima (sredstva javnog informisanja, brošure, letci...);
- ❖ analiza stanja i profilisanje malih i srednjih preduzeća na području opštine Cetinje;
- ❖ izrada i ažuriranje web portala sa osnovim podacima o cetinjskim MSP;
- ❖ kontaktiranje srodnih razvojnih agencija i/ili biznis centara u inostranstvu u cilju izrade i realizacije zajedničkih projekata.

LOKALNI BIZNIS CENTAR ŽABLJAK

Lokalni biznis centar Žabljak je osnovan **26.08.2004.** godine od strane Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća. U centru trenutno radi jedan službenik, koji je nedavno počeo sa radom, jer je dotadašnji službenik promijenio mjesto boravka. Angažovanje stručnih službenika u ovoj opštini predstavlja veliki problem.

BIZNIS USLUGE

God.	BROJ KLIJENATA	VRSTA PRUŽENE USLUGE			
		Registracija biznisa	Izrada i pomoć u izradi biznis planova	Pristup kreditnim linijama	Savjetodavne usluge
2004	10	0	2	2	6
2005	19	0	2	5	12

S obzirom da je dolazilo par puta do promjene službenika, to je uslovalo da broj klijenata bude još uvijek jako skroman.

PROGRAMI EDUKACIJE

- Urađena je serija treninga na teme: izrada fizibili studija i biznis planova, dijagnoza kompanija, vještine komuniciranja i prezentiranja, informaciona tehnologija, marketing, itd.

SPECIFIČNE AKTIVNOSTI

- ❖ Do sada su se aktivnosti bazirale na prikupljanju podataka potrebnih za izradu profila opštine, kao i analize postojećeg stanja malih i srednjih preduzeća.
- ❖ Prisustvo konferenciji „**Integralni razvoj Durmitorskog područja**“, gdje je predstavljen održivi razvoj ovog kraja.
- ❖ Ogranizovani su **preduzetnički klubovi** u osnovnoj školi Dušan Obradović.
- ❖ U okviru Projekta «**Podizanje konkurentske sposobnosti domaćih preduzeća – turizam i drvoprerađa**» i kreditiranja malih i srednjih preduzeća iz ovih oblasti, Loklani Biznis Centar Žabljak je u ovim projektima bio angažovan kroz dijeljenje potrebne dokumentacije zainteresovanim preduzećima, upoznavanjem zainteresovanih sa uslovima kreditiranja, kao i pružanjem pomoći oko izrade investicionih projekata.

EURO INFO KORESPONDENTNI CENTAR CRNE GORE

1. O PROJEKTU EICC CRNE GORE

Euro Info Korespondentni Centar Crne Gore (EICC) je osnovan u okviru projekta kojeg je finansirala i kojim je upravljala Evropska agencija za rekonstrukciju (EAR). Oblikovanje i pokretanje projekta je bio rezultat pozitivnog odgovora Evropske komisije na zahtjev crnogorske Vlade, koji je bio u skladu sa tekućim naporima Crne Gore da ustanovi institucionalnu infrastrukturu za razvoj sektora malih i srednjih preduzeća i da otvori crnogorsku ekonomiju ka inostranstvu. EICC Crne Gore je svečano otvoren 9.05.2002., a projekat koji je finansirao EAR je završen 31.03.2004. Organizacija domaćin EICC Crne Gore je Nacionalna direkcija za razvoj MSP Crne Gore i nakon završetka projekta EAR-a EICC Crne Gore je nastavio da radi u okviru Direkcije.

EICC Crne Gore je član mreže Euro Info centara koju je 1986. godine pokrenula Evropska komisija, kao jednu od ključnih mjera svojih programa podrške za mala i srednja preduzeća (MSP). Cilj ovog projekta je bio da pomogne MSP da razviju svoje aktivnosti i da se prilagode ekonomskom ambijentu koji se mijenja, kao i da iskoriste povoljnosti jedinstvenog tržišta i razmjenjuju informacije između Evropske komisije i preduzeća. Kako su tokom devedesetih godina 20. vijeka mnoge države koje nijesu članice EU pokazale interes za EIC mrežu, a i da bi zadovoljila potrebe za informacijama preduzeća iz EU, Evropska komisija je odlučila do proširi mrežu osnivanjem Euro info korespondentnih centara u ovim državama. Trenutno EIC mreža postoji u 42 zemlje, a njeni članovi su preko 300 Euro info centara.

1.1. Misija EICC Crne Gore

Misija EICC Crne Gore proizilazi kako iz misije EIC mreže Evropske komisije, tako i iz misije Nacionalne agencije za razvoj malih i srednjih preduzeća Crne Gore, u okviru koje posluje EICC Crne Gore. Misija EICC Crne Gore se može definisati na sljedeći način:

Podrška ekonomskom razvoju Crne Gore, a posebno razvoju crnogorskih malih i srednjih preduzeća.

1.2. Ciljevi EICC Crne Gore

- Evropeizacija crnogorskih MSP
- Internacionalizacija crnogorskih MSP
- Promocija inovacija, zaštite okoline i održivog razvoja

Ciljevi se ostvaruju kroz:

- Obezbjedenje pristupa izvorima evropskih informacija crnogorskim preduzećima, organizacijama podrške biznisu i Vladinim institucijama
- Olakšavanje poslovne saradnje između Crne Gore i Evropske Unije, kao i ostalih evropskih zemalja, uključujući pomoć u uspostavljanju i održavanju veza između crnogorskih i stranih preduzeća.
- Obezbjedenje pristupa evropskim i bilateralnim projektima pomoći crnogorskim preduzećima i organizacijama podrške biznisu.
- Promovisanje crnogorske privrede u inostranstvu

2. AKTIVNOSTI EICC CRNE GORE TOKOM 2005.

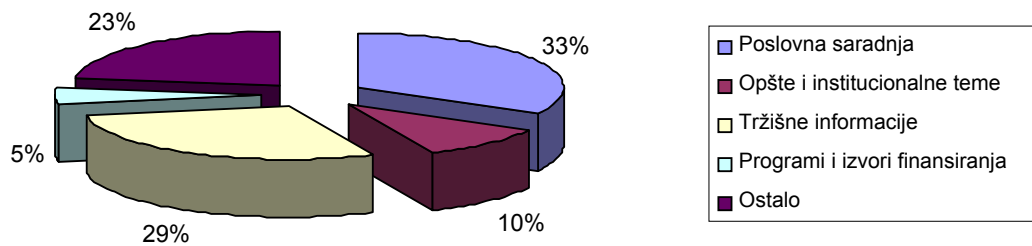
2.1. Usluge poslovnih informacija

Odgovaranje na upite pojedinačnih preduzeća doprinosi otklanjanju informativnih prepreka koje ograničavaju internacionalizaciju crnogorskih MSP.

U toku 2005. godine zabilježen je rast broja upita u odnosu na isti period prethodne godine, tako da je prosječan broj upita sa oko 12 mjesečno u prethodnom periodu porastao na preko 17 (rast od 43%).

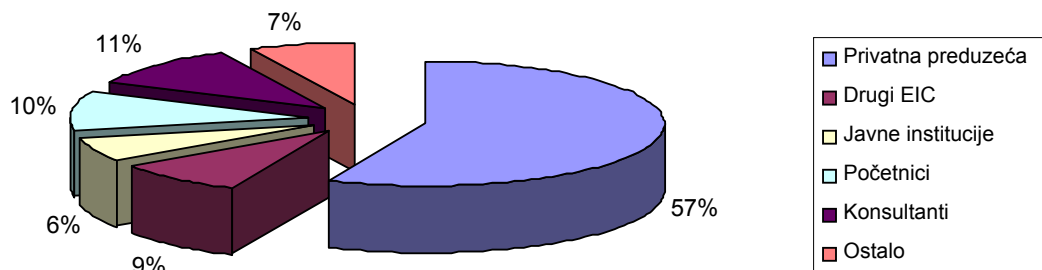
Upiti po temi:

Poljoprivreda	7
Ekonomska i monetarna pitanja	4
Sigurnost i zdravlje	1
Informatičko društvo	5
Programi pomoći pri internacionalizaciji	2
Nacionalna politika i zakonodavstvo	4
Politika MSP	3
Standardizacija, sertifikacija i kvalitet	3
Poslovna saradnja	68
Carine i porezi	3
Zakonodavstvo EU	4
Opšta i institucionalna pitanja	21
Tržišne informacije	59
Programi i izvori finansiranja	11
Istraživanje i razvoj	1
Ostalo	10
Ukupno	206



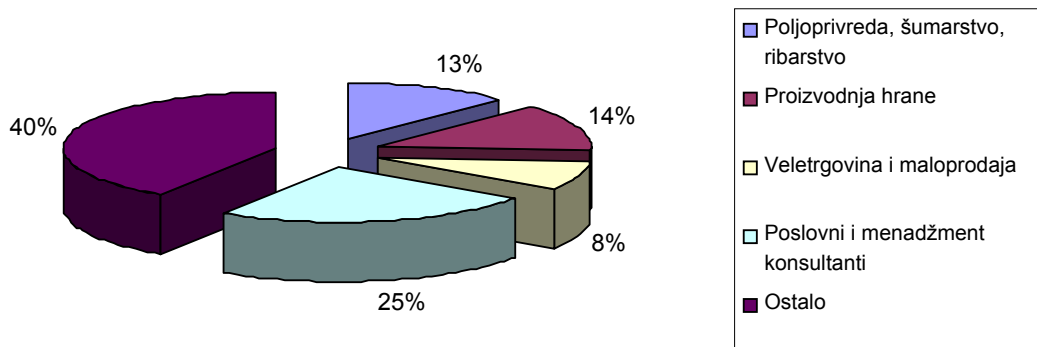
Upiti po tipu klijenta:

Privatna preduzeća	117
Drugi EIC	18
Javne institucije	13
Počelnici	21
Konsultanti/advokati/računovođe	22
Druge EU mreže	3
Profesionalna udruženja	4
Ostali	8
Ukupno	206



Upiti po sektoru aktivnosti klijenta:

Poljoprivreda, šumarstvo, ribarstvo	26
Proizvodnja hrane	28
Veletrgovina i maloprodaja	17
Poslovni i menadžment konsultanti	51
Ostali	76
Ukupno	198



2.2. Štampani materijal

Štampani materijal koji objavljuje EICC Crne Gore:

- U ovom periodu su prevedene i objavljene 3 Uredbe Evropskog Parlamenta i Savjeta, objavljene i poslate relevantnim državnim institucijama i preduzetnicima:
 - Uredba (EC) br. 852/2004 od 29. aprila 2004. o higijeni namirnica
 - Uredba (EC) br. 853/2004 od 29. aprila 2004. koja propisuje posebna higijenska pravila za hranu životinjskog porijekla
 - Uredba (EC) br. 854/2004 od 29. aprila 2004. koja propisuje posebna pravila za organizaciju zvaničnih kontrola proizvoda životinjskog porijekla namijenjenih ljudskoj ishrani

- Odštampan i distribuiran 10. broj crnogorske verzije biltena (mart 2005.). Bilten je primilo 198 crnogorskih preduzeća. Teme ovog broja su bile:
 - Na kalendaru
 - Proširenje Evropske Unije
 - Moskovljani dolaze u Crnu Goru
 - Zdrava hrana adut Crne Gore
 - Izvještaj sa evropskih sajmovi – Prag 2005
 - Podrška izvozno orjantisanim malim i srednjim preduzećima
 - Crnoj Gori potrebni menadžeri po evropskim standardima
 - Najveće greške u menadžmentu
 - Almanah gastro bisera

- Uloženo u marketing dvostruko se vraća
 - Efekti promotivne kampanje „Made in Montenegro”
 - Potpisan sporazum o partnerstvu sa Unijom poslodavaca
 - Šteta na plastenicima
 - Vijesti iz lokalnog biznis centra Rožaje
 - Ponude za saradnju evropskih preduzeća
- Odštampan i distribuiran 11. broj crnogorske verzije biltena (oktobar 2005.). Bilten je primilo oko 200 crnogorskih preduzeća. Teme ovog broja su bile:
- Na kalendaru
 - Stope inflacije u EU25
 - GDP u zemljama EU25
 - Povećanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća u mliječnoj industriji
 - Treći poslovni susreti crnogorskih i slovenačkih preduzeća
 - Integralni razvoj Durmitorskog regiona
 - LO.DE projekat
 - Sporazum o saradnji sa Japanskom Agencijom za međunarodnu saradnju
 - Poslovni savjeti
 - O novom filmu “Pogled sa Ajfelovog tornja”
 - Izbor najbolje poslovne ideje
 - Škola u prirodi
 - Treća godina “Preduzetničkih klubova u osnovnim školama”
 - Sedmi sajam malih i srednjih preduzeća u Budvi
 - Ponude poslovne saradnje slovenačkih preduzeća
- Odštampan i distribuiran 7. broj engleske verzije biltena (novembar 2005.). Bilten je primilo oko 200 stranih institucija. Teme ovog broja su bile:
- Sajmovi
 - Povećanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća u turizmu
 - Sporazum o saradnji sa Japanskom Agencijom za međunarodnu saradnju
 - Investment Compact za jugoistočnu Evropu
 - LO.DE projekat
 - Publikovanje Uredbi Evropskog parlamenta i Savjeta
 - Integralni razvoj Durmitorskog regiona
 - Ponude za saradnju crnogorskih preduzeća
- Odštampan i distribuiran 12. broj crnogorske verzije biltena (decembar 2005.). Bilten je primilo oko oko 200 crnogorskih preduzeća. Teme ovog broja su bile:
- Na kalendaru
 - GDP po glavi stanovnika u zemljama EU25
 - Povećanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća u turizmu
 - Značaj prava intelektualne svojine za mala i srednja preduzeća
 - Evropski regionalni ekonomski forum
 - Preduzetničko učenje
 - Promocija japanske politike malih i srednjih preduzeća, Osaka, Japan
 - Poslovni savjeti – prezentacije
 - Povećanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća u drvnoj industriji

- Razvoj privatnog sektora
 - Energetska efikasnost i obnovljivi izvori energije u Crnoj Gori
 - IT podrška crnogorskim malim i srednjim preduzećima
 - Vodič za etiketiranje namirnica u SAD
 - Četvrti međunarodni sajam preduzetništva u Beogradu
 - Poslovne ponude saradnje evropskih preduzeća
- Odštampan i distribuiran 8. broj engleske verzije biltena (decembar 2005.). Bilten je primilo oko 200 stranih institucija. Teme ovog broja su bile:
 - Povećanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća u drvenoj industriji
 - Sajmovi
 - Promocija japanske politike malih i srednjih preduzeća, Osaka, Japan
 - Evropski regionalni ekonomski forum
 - Preduzetničko učenje
 - Četvrti međunarodni sajam preduzetništva u Beogradu
 - Značaj prava intelektualne svojine za mala i srednja preduzeća
 - Ponude za saradnju crnogorskih preduzeća
 - Dnevni list Pobjeda svake srijede objavljuje "Ponude za saradnju evropskih preduzeća"

2.3. Seminari, radionice, konferencije, prezentacije

- Seminar "Strateški menadžment", 16-18.02.2005.
- Drugi sastanak okruglog stola Jadransko-Jonske inicijative o saradnji malih i srednjih preduzeća u toku predsjedavanja Crne Gore Jadransko-Jonskom inicijativom, 14-15.04.2005.
- Drugi godišnji sastanak proizvođača hrane i turističkih preduzeća, 17.01.2005.
- Konferencija BCN-a o marketingu izvoznih potencijala crnogorskih preduzeća, 16-17.01.2005.
- Seminar "Marketing funkcija crnogorskih izvoznika", 19-20.01.2005.
- Promocija "Vrela zima u brdima", 12.02.2005.
- Seminar "Preduzetničke inovacije", 21-22.03.2005.
- Seminar "CARDS program", 5.04.2005.
- Konferencija "Internacionalizacija malih i srednjih preduzeća", 13.04.2005.
- Istraživanje tržišta balkanskih zemalja, 19.04.2005.
- Sedmi Jadranski sajam malih i srednjih preduzeća, 25-28.05.2005.
- Radionica "Vaučerski sistem savjetovanja", 31.05.2005.
- Godišnji bilateralni sastanak o Evropskoj povelji za mala i srednja preduzeća, 1.07.2005.
- Konferencija "Integralni razvoj durmitorskog kraja", 11.07.2005.
- Radionica "Preduzetničko učenje", 26-28.07.2005.
- Seminar "EIC usluge za mala i srednja preduzeća", 28.09.2005.
- Seminar "EIC usluge na polju standardizacije", 28.09.2005.
- Seminar "Regionalni razvoj", 29.09.2005.
- Konferencija za štampu povodom početka projekta "IT podrška crnogorskim malim i srednjim preduzećima", 23.11.2005.
- Prezentacija projekta "IT podrška crnogorskim malim i srednjim preduzećima" u Ulcinju, 6.12.2005.

- Prezentacija projekta "IT podrška crnogorskim malim i srednjim preduzećima" na Cetinju, 14.12.2005.
- Prezentacija projekta "IT podrška crnogorskim malim i srednjim preduzećima" u Podgorici, 27.12.2005.

2.4. Web sajтови

www.euroinfo.cg.yu – redovno ažuriran sajt EICC Crne Gore sa svim informacijama o aktivnostima EICC Crne Gore

www.enterprise-montenegro.com – sajt na engleskom jeziku koji je napravljen da bi obezbijedio informacije o crnogorskim preduzećima koja iskazuju želju za internacionalizacijom svojih poslovnih aktivnosti i koja žele da stvaraju partnerske odnose sa drugim preduzećima i organizacijama na evropskom i svjetskom tržištu. Trenutno se u bazi podataka na sajtu nalazi oko 500 crnogorskih preduzeća. Baza podataka crnogorskih preduzeća se redovno ažurira i unose se nova preduzeća.

2.5. Traženje poslovnih partnera

EICC Crne Gore obezbjeđuje uslugu traženja poslovnih partnera za crnogorska preduzeća i preduzetnike distribuiranjem poslovnih ponuda za saradnju crnogorskih preduzeća putem: publikacija koje objavljuje EICC Crne Gore (bilten na engleskom jeziku se šalje na preko 400 adresa u Evropi), objavljivanjem u specijalizovanim bazama podataka EU (BRE), kontaktiranjem trgovinskih atašea stranih predstavništava, privrednih komora, poslovnih asocijacija itd., kao i objavljivanjem na VANS Intranet sistemu EIC mreže.

2.6. Misije poslovne saradnje

Organizovanje poslovnih misija crnogorskih preduzetnika u inostranstvu, i stranih preduzetnika u Crnu Goru. Cilj ovih misija da se ponudi mogućnost susreta crnogorskih i stranih preduzetnika zainteresovanih za saradnju "jedan na jedan". U periodu januar – avgust 2005. pripremljene su dvije misije poslovne saradnje sa slovenačkim i italijanskim preduzećima, koje će se održati u oktobru. Bilateralni poslovni susreti između preduzetnika iz Italije i Srbije i Crne Gore, koji su održani 11.10.2005.g.u Beogradu. Na ovom događaju učestvovalo je 10 preduzeća iz Crne Gore.

2.7. Predstavljanje Crne Gore u inostranstvu

Crnu Goru su zaposleni u EICC Crne Gore u toku 2005. godine predstavljali putem formalnih prezentacija i upoznavanjem stranih partnera sa crnogorskom privredom i Crnom Gorom uopšte u sljedećim evropskim gradovima:

- Prag, Češka Republika
- Tirana, Albanija
- Ljubljana, Slovenija
- Moskva, Rusija

- Priština, Kosovo
- Venecija, Italija
- Dubrovnik, Hrvatska
- Brisel, Belgija
- Maribor, Slovenija
- Kopar, Slovenija
- Nova Gorica, Slovenija
- Malta
- Sofija, Bugarska
- Skoplje, Makedonija
- Beograd, Srbija

2.8. Učešće na projektima Direkcije za razvoj MSP Crne Gore

EICC Crne Gore aktivno učestvuje u implementaciji većine projekata Direkcije za razvoj MSP.

2.9. Sopstveni projekti

EICC Crne Gore implementira, pored gore navedenih, uz podršku Direkcije za razvoj MSP, i jedan broj sopstvenih projekata.

- EICC klub – Internet dnevne vijesti. EICC klub obuhvata paket sljedećih usluga koje se nude crnogorskim preduzećima/preduzetnicima u obliku dnevnog informisanja putem e-maila:
 - tenderi na tržištu,
 - poslovne ponude i potražnja (iz zemlje i inostranstva),
 - EU vijesti (novine u poslovanju MSP u Evropskoj Uniji),
 - ekonomske vijesti iz ex - YU regiona,
 - događaji u zemlji i okruženju,
 - informacije o novim kompanijama,
 - proizvodi i usluge koje su se pojavile na tržištu,
 - privatizacija.

Trenutno je na ovaj servis pretplaćeno 68 preduzeća.

- Crnogorski poslovni direktorijum – javna baza crnogorskih preduzeća na sajtu www.enterprise-montenegro.com na engleskom jeziku. Sajt je napravljen da bi obezbijedio informacije o crnogorskim preduzećima koja iskazuju želju za internacionalizacijom svojih poslovnih aktivnosti i koja žele da stvaraju partnerske odnose sa drugim preduzećima i organizacijama na evropskom i svjetskom tržištu.
- BCN (Business Cooperation Network) - u okviru Inicijativa Pakta Stabilnosti za jugoistočnu Evropu, Direkcija za razvoj MSP Crne Gore je potpisala "Deklaraciju o saradnji u razvoju malih i srednjih preduzeća u jugoistočnoj Evropi". Cilj Deklaracije je da omogući brži rast MSP u regionu. Usvojena je inicijativa za izradu jedinstvene baze podataka malih i srednjih preduzeća. Postojanje berze ponude i tražnje ima za cilj definisanje i organizovanje funkcionisanja tržišta. Berza ponude i tražnje obezbjeđuje organizovanje komercijalnih i promotivnih aktivnosti, sve sa ciljem razvijanja visokog nivoa pružanja usluga u okviru cijele Ekonomske zajednice. Primarni cilj postojanja berze ponude i tražnje je da osigura razvijanje upravljanja tržišta u pravcu njegove

maksimalne likvidnosti, transparentnosti i kompetitivnosti, što u isto vrijeme obezbjeđuje i visok nivo efikasnosti i profitabilnosti poslovanja. Omogućava brže, jednostavnije i kvalitetnije uspostavljanje poslovne saradnje preduzeća iz Crne Gore sa preduzećima iz Balkanskog regiona.

Trenutno u bazi postoji 125 crnogorskih ponuda za saradnjom. U toku maja i juna 2005. vršeno je uparivanje RRA Severne Primorske d.o.o. Nova Gorica i Regionalnih biznis centara Podgorica i Nikšić i Lokalnog biznis centra Cetinje. Organizovana je radionica "Vaučerski sistem savjetovanja".

7.oktobra 2005. god., održani su treći poslovni susreti između preduzetnika iz Crne Gore i Slovenije. Sa crnogorske strane je učestvovalo 23 preduzeća / preduzetnika, dok je sa slovenačke učestvovalo 12. Između zainteresovanih strana održano je preko 50 individualnih sastanaka »jedan na jedan«, koje su svi učesnici ocijenili vrlo zanimljivim i korisnim za sklapanje budućih poslovnih aranžmana.

Takodje, u Rogaškoj Slatini, Slovenija, krajem septembra je održan **IV Okrugli sto na temu finansiranja malih i srednjih preduzeća**, na kojem je Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća, kao partner u projektu, predstavila ekonomske novosti iz Crne Gore, dok je predstavnik Crnogorske Komercijalne Banke održao prezentaciju na temu finansiranja malih i srednjih preduzeća u Crnoj Gori.

- Reset D - Razvijanje mogućnosti za saradnju i partnerstvo između pojedinih oblasti i lokalnih udruženja preduzeća kao i promovisanje tj. podsticanje mogućnosti za saradnju i partnersvo između italijanskih preduzeća i preduzeća sa Balkana. Partneri: Italijanske regije Basilicata, Campania i Lazio, Rumunsko italijanska fondacija – Rumunija, Privredna komora BiH.
- Integra Plus - Internacionalizacija i globalizacija MSP iz oblasti Mediterana, Srednjeg istoka i Balkana i njihovo povezivanje sa preduzećima iz regija sa juga Italije. EICC Crne Gore i Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća su odabrani od strane italijanskog partnera za servisni centar za razvoj MSP u Crnoj Gori.
- Interreg IIIA – LO.DE. Formiranje lokalnih razvojnih tačaka u Jadranskim preko-graničnim oblastima - podrška malim i srednjim preduzećima u dijelu preko-granične poslovne saradnje, a u cilju jačanja i razvoja "umrežavanja" između Italije i balkanskih regija. Partneri: Unija Privrednih Komora Veneto (Unioncamere Veneto). Italijanski Projekt-partneri: Unija Privrednih Komora Emilia-Romagna (Unioncamere Emilia-Romagna), Privredna Komora Padova (Camera di Commercio di Padova), Privredna Komora Rovigo (Camera di Commercio di Rovigo), Privredna Komora Venezia Opportunita (Camera di Commercio di Venezia Opportunita), Privredna Komora Ravenna (Camera di Commercio di Ravenna), Privredna Komora Chieti (Camera di Commercio di Chieti), Unija Privrednih Komora Molise (Unioncamere Molise), Centar za odnose sa inostranstvom regiona Veneto (Centro Estero Veneto). Projekt-partneri iz Istočno-jadranskih zemalja: Privredna Komora Hrvatske - Euro Info Korespondentni Centar Zagreb, Županija Rijeka, Županija Split, Županija Pula, Sekretarijat za regionalnu i međunarodnu saradnju Izvršnog Savjeta Vojvodine, Euro Info Relej centar Zrenjanin, Privredna Komora Bosne i Hercegovine.

Lokalna razvojna kancelarija, u okviru Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća, počela je sa radom 4.04.2005. godine.

Osnovne aktivnosti kancelarije su :

- Razvoj informativne mreže koja će olakšati crnogorskim preduzećima i preduzetnicima ulazak na evropsko tržište, kao i evropskih preduzeća na crnogorsko tržište.
- Ispitivanje potreba crnogorskih preduzeća i organizovanje sastanaka sa italijanskim preduzećima zainteresovanim za direktnu saradnju sa privatnim preduzetnicima, kao i za učestvovanje u procesu privatizacije i ekonomsku saradnju sa institucijama.
- Širenje informacija i realizovanih kontakata, ulaganje maksimalnog napora da se sklope poslovni ugovori između italijanskih i crnogorskih preduzeća.

Projekat je i zvanično predstavljen 14.septembra 2005. na press konferenciji održanoj u prostorijama Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća, uz prisustvo velikog broja crnogorskih medija.

Napravljena je i baza upita i zahtjeva sa italijanske i sa crnogorske strane, koja se ažurira svakodnevno.

- Standardizacija. Obezbijeđenje uvođenja standarda u oblasti poljoprivrede - mesna industrija, turizam i drvoprerađiva, putem anagažovanja eksperata ili ovlašćene institucije kroz održavanje ciklusa seminara, radionica i obilazaka preduzeća u cilju praktične primjene neophodnih propisa i standarda.

U ovom periodu su prevedene i objavljene 3 Uredbe Evropskog Parlamenta i Savjeta, objavljene i poslate relevantnim državnim institucijama i preduzetnicima:

- Uredba (EC) br. 852/2004 od 29. aprila 2004. o higijeni namirnica
- Uredba (EC) br. 853/2004 od 29. aprila 2004. koja propisuje posebna higijenska pravila za hranu životinjskog porijekla
- Uredba (EC) br. 854/2004 od 29. aprila 2004. koja propisuje posebna pravila za organizaciju zvaničnih kontrola proizvoda životinjskog porijekla namijenjenih ljudskoj ishrani

EICC Crne Gore aktivno učestvuje u radu Vladinog Odbora za kvalitet.

- Podrška izvozno orjentisanim MSP. Zajedničke aktivnosti SMEDA i SMECA (Fond za osiguranje i finansiranje spoljnotrgovinskih poslova) koje obuhvataju: promociju, konsultantske usluge, edukaciju, ispitivanje tržišta, analizu pojedinih preduzeća, analizu potencijalnih inostranih tržišta, podrška uvođenju standarda i slično.
- Pilot projekat "Podrška MSP u IT biznisu". Kreiranje i održavanje web sajta na temu e-biznisa, koji bi bio polazna tačka za crnogorska preduzeća koja žele da modernizuju svoje poslovanje i započnu da posluju elektronski. Sajt će biti interaktivan – posjetioci će moći ne samo da se upoznaju sa svim aspektima elektronskog poslovanja, već i da postavljaju pitanja, dobijaju odgovore i razmjenjuju informacije iz ove oblasti. Sajt je u finalnoj fazi izrade.
- Jadransko-Jonska inicijativa. Crna Gora je član Jadransko-Jonske inicijative (u ime državne zajednice SCG) od njenog formiranja na Konferenciji za razvoj i bezbjednost Jadransko-Jonske regije, održane 20.05.2000. u Ankoni. U periodu od maja 2004. do maja 2005. godine Jadransko-Jonskom inicijativom po prvi put predsjedava Crna Gora. Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća učestvuje u radu Okruglog stola za ekonomiju, turizam i saradnju malih i srednjih preduzeća, a predstavnik Direkcije je crnogorski koordinator za Podgrupu za saradnju u okviru malih i srednjih preduzeća i u periodu predsjedavanja Crne Gore predsjedavajući te Podgrupe. Drugi sastanak okruglih stolova Jadransko-Jonske inicijative u toku crnogorskog predsjedavanja je održan 14. i 15. aprila 2005. godine u Miločeru. Glavna tema sastanka je bila "Pristup finansiranju malih i srednjih preduzeća u zemljama članicama Jadransko-Jonske inicijative" i sve zemlje su prezentirale svoju najbolju praksu i dostignuća.

- Projekat "IT podrška crnogorskim malim i srednjim preduzećima". U okviru ukupnih napora Direkcije za razvoj MSP da podstiče mala i srednja preduzeća da primijene najbolju praksu i usvoje uspješne modele biznisa koji im omogućavaju napredovanje u novoj ekonomiji, u saradnji sa Montex – Elektronikom nudimo crnogorskim preduzećima kompjutersku opremu i softver po povoljnijim cijenama od tržišnih. Neki od razloga Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća za pokretanje jedne ovakve akcije su, između ostalog, generalno nizak nivo informatičke kulture kod preduzetnika u Crnoj Gori, poslovanje u skladu sa najboljom evropskom praksom i povoljni finansijski uslovi. Održane su 3 prezentacije projekta u Ulcinju, Cetinju i Podgorici i konferencija za štampu povodom započinjanja rada na projektu.

EDUKACIJA

U 2005 godini nastavljeno je sa aktivnostima, na planu neformalnog obrazovanja i stručne obuke za potrebe preduzetništva koje se sprovode za buduće i postojeće preduzetnike kao i za lica zaposlena u državnoj upravi.

Programi koji se realizuju povećavaju konkurentnost nezaposlenih, daju im određena znanja koja će im olakšati započinjanje sopstvenog biznisa, ali još uvijek ne postoje tačni podaci koliko ovi polaznici svoje zaposlenje ostvaruju u okviru preduzetništva.

Do kraja 2005, organizovano je 17 ciklusa edukacije koje je pohađalo 687 učesnika.

Novi programi obuke će se raditi, u skladu sa razvojnom orijentacijom Crne Gore, u oblastima koje predstavljaju komparativne prednosti (turizam, drvoprerađiva, poljoprivreda), tako da će najprije u ove programe biti uključeni preduzetnički sadržaji (u ovim oblastima već postoji veliki broj malih i srednjih preduzeća).

PREDUZETNIČKO UČENJE

U okviru Evropske povelje za mala preduzeća, na međunarodnom tenderu na kome je apliciralo 8 zemalja Zapadnog Balkana i Moldavija, Crna Gora je jedna od 4 zemlje koja je dobila projekat "**Preduzetničko učenje**".

Cilj ukupnog projekta je povećanje konkurentnosti partnerskih zemalja Evropske unije kroz stratešku promociju preduzetničkog obrazovanja i njihovog uklapanja u duh i principe Evropske povelje o malim preduzećima.

Projekat je vezan za dvije tačke Evropske povelje i to za *obrazovanje* i *obuku* po pitanju preduzetništva i *dostupnost vještina*.

U okviru I faze odžana je trodnevna radionica vezana za partnerstvo i izvještavanje o Evropskoj povelji za mala preduzeća, u organizaciji Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća i Evropske agencije za obuku (European Training Foundation - ETF).

Učesnici radionice su partnerske institucije u ovom projektu i to: Direkcija za razvoj MSP koja je i nacionalni koordinator za Evropsku povelju, Ministarstvo prosvjete i nauke, Centar za stručno obrazovanje, Privredna komora, Zavod za zapošljavanje Crne Gore Unija poslodavaca i Centar za razvoj nevladinih organizacija. Ukupno je bilo 16 učesnika.

Partnerstvo kroz Projekat radi na razvijanju kompetencija i kapaciteta za procjenu i izvještavanje o Evropskoj povelji za mala preduzeća kao i na pisanju nacrtu dokumenta politike za diskusiju za preduzetničko učenje i samozapošljavanje.

U okviru ovog Projekta, zadatak je da se formira posebno tijelo koje će raditi na izradi i sprovođenju Strategije za preduzetničko učenje.

PREDUZETNIČKI KLUBOVI U OSNOVNIM ŠKOLAMA

Druga godina realizacije projekta "**Preduzetnički klubovi u osnovnim školama**" nastavljena je u septembru 2004. i trajala je do maja.2005 godine. U projekat je uključeno 11 osnovnih škola u Crnoj Gori (povećanje u odnosu na školsku 2003/2004 je 120%). Do sada je 20 mentora prošlo obuku u Sloveniji i kroz program je prošlo 260 učenika iz Crne Gore. Učenici su edukovani za izradu mini poslovnih planova. Presentacija njihovih biznis planova bila je na

kraju završenog programa. Četiri preduzetnička kluba uspješno su realizovali svoje biznis ideje i ostvarili profit. Ocjena ukupnog projekta na osnovu evaluacije 4 ciljne grupe (direktori škola, roditelji, mentori i učenici) je 4,69 (od maksimalnih 5). Na osnovu dosadašnje evaluacije zainteresovanost osnovnih škola raste i u školskoj 2005/2006 godini uključice se još 5 osnovnih škola(što je povećanje za 45,45%)

Treća godina realizacije ovog projekta počela je 22. novembra 2005. godine i u projekat je uključeno 16 osnovnih škola u Crnoj Gori i to:

- Podgorica – OŠ »Milorad Musa Burzan«, OŠ«Sutjeska» i OŠ «Štampar Makarije»
- Danilovgrad – OŠ «Vuko Jovović»
- Nikšić – OŠ »Mileva Lajović Lalatović» i OŠ «Braća Labudović»
- Berane – OŠ «Vuk Karadžić»
- Bijelo Polje – OŠ «Vladislav Ribnikar»
- Pljevlja –OŠ « Salko Aljković»
- Rožaje – OŠ « Mustafa Pećanin»
- Žabljak- ŠO « Dušan Obradović»
- Cetinje - OŠ «Njegoš»
- Ulcinj – OŠ « Boško Strugar»
- Bar - OŠ « Jugoslavija»
- Kotor - OŠ «Savo Ilić»
- Herceg Novi - OŠ «Milan Vuković»

Projekat će se u školskoj 2005/2006 godini realizovati do početka maja 2006.godine kada će na Nacionalnom forumu 5 najboljih preduzetničkih klubova prezentirati svoje biznis planove. Za razliku od prethodnih godina, ove godine će projekat imati takmičarski karakter.

r.br	Školska godina	Broj škola	Broj obučениh mentora	Broj učenika	Ocjena ukupnog programa
1	2003/2004	5	12	94	4.69
2	2004/2005	11	9 (novih)	165	4.79
3	2005/2006	16	7 (novih)	220	

CEFE

U saradnji sa **GTZ-om** u okviru ciklusa CEFE (Competency-based Economies through Formation of Enterprises) organizovana su 3 modula u periodu od *februara do marta* 2005.godine gdje je obučeno je 7 domaćih trenera koji su nastavili obuku 60 početnika u biznisu u okviru **CEFE** kursa.

Sadržaj seminara: izrada biznis plana, swot analiza, istraživanje tržišta, analiza rizika, organizacija proizvodnje, inženjering vrijednosti, kategorija troškova, finansijski pokazatelji, analiza biznisa, bilans uspjeha i upoređivanje finansijskih izvještaja.

U organizaciji Biznis centra Podgorica takođe je oraganizovan novi ciklus CEFE kursa u priodu od *23.maja do 30 juna* 2005. godine, Kandidati su pored stečenog znanja iz oblasti marketinga i menadžmenta bili obučeni za izradu biznis plana, koji su i prezentirali predstavnicima banaka. Za 3 najbolja biznis plana planirano je da se obezbijedi kreditna podrška. 12 učesnika

RAZVOJ PRIVATNOG SEKTORA

U toku je realizacija projekta **Razvoj privatnog sektora (Private Sector Development)** koji se realizuje u saradnji sa Academic Training Association iz Holandije i trajeće do 2007. godine.

Cilj projekta je razvoj i podsticanje ekonomske saradnje između Vlade, privatnog sektora, Privredne komore i univerziteta u Srbiji i Crnoj Gori, BiH, Makedoniji i Kosovu. Zadatak učesnika u projektu je poboljšanje saradnje javnog i privatnog sektora zemalja u regionu, uvođenje evropskih ekonomskih standarda, poboljšanje kvaliteta istraživanja i edukacije preduzetnika.

Projekat obuhvata niz aktivnosti kao što su: stručno usavršavanje apsolvenata Ekonomskog fakulteta u regionu, takmičenje u izradi biznis planova i 5 intezivnih petodnevnih trening modula godišnje za početnike u biznisu i već postojeće preduzetnike. Cilj ovih trening modula je povećanje praktičnih preduzetničkih vještina .

U 2005 godini održano je 5 training modula na teme: Poslovni pregovori, Finansije i racunovodstvo u biznisu, Timski rad i jaganje tima , Finansijske mogućnosti u biznisu i Regionalna poslovna saradnja Zapadnog Balkana.

PROMOCIJA POLITIKE MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA

U okviru sporazuma koji je Japanska agencija za međunarodnu saradnju(JICA) potpisala sa Direkcijom za razvoj malih i srednjih preduzeća u cilju pružanja tehničke podrške razvoju malih i srednjih preduzeća Crne Gore, organizovan je i četrdesetodnevni seminar u Osaki (Japan), na kojem je između ostalih učestvovao i predstavnik Crne Gore. Tema seminara je bila **«Promocija politike malih i srednjih preduzeća»**. Seminar je bio namijenjen predstavnicima zemalja Centralnoistočne Evrope (Albanija, Bugarska, Kosovo, Moldavija, Makedonija, Rumunija, Srbija i Crna Gora i Ukrajina).

Cilj seminara je praktično razumijevanje japanske politike malih i srednjih preduzeća.

Seminar je bio baziran na 4 glavne cjeline i to:

- Podrška biznis inovacijama i početnicima u biznisu
- Jačanje menadžment baze
- Sprovođenje neophodnih mjera zaštite
- Finasiranje i porezi

Radi što boljeg razumijevanja politike razvoja MSP Japana, učesnici seminara su se upoznali sa mrežom institucionalne podrške malih i srednjih preduzeća. U tom cilju imali su priliku da posjete Japansku agenciju za mala i srednja preduzeća, koja je i nosilac politike razvoja MSP, Organizaciju za mala i srednja preduzeća i regionalne inovacije (SMRJ), Privrednu komoru, Inovativni biznis centar, Japansku finansijsku korporaciju za MSP (JASME), Organizaciju za transfer tehnologije, Nacionalnu finansijsku korporaciju (NFLC), kao i nekoliko privatnih kompanija u kojima smo mogli da se bolje upoznamo sa japanskom biznis filozofijom.

Dodatna predavanja o japanskom načinu života, kulturi i jeziku doprinijela kompletnoj slici japanske biznis filozofije.

STRATEŠKI MENADŽMENT

Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća u saradnji sa Gea-Collegom iz Slovenije u periodu od 16 - 18. 02. 2005.godine organizovala je trodnevni seminar na temu **»Strateški menadžment«**.

Sadržaj seminara odnosio se na:

- Analiza poslova i potencijala preduzeća
- Vizija i determinacija ciljeva preduzeća
- Proučavanje strateških mogućnosti
- Tržišno planiranje
- Planiranje odnosa (relacija) do potrošača
- Priprema strategija preduzeća
- Kontrola strategija
- Vrste promjena (prestrukturiranje, optimizacija poslovnih procesa, reorganizacija, optimizacija poslovnih djelatnosti)
- Područja promjena i planiranje promjena

Seminar je namijenjen potencijalnim i postojećim preduzetnicima, te institucijama i organizacijama koje na direktan ili indirektan način posluju sa malim i srednjim preduzećima. **Predavač** je bio Tomaž Gašeprelin, a seminaru je prisustvovalo **20** polaznika.

CARDS

U saradnji sa Gea-Collegom iz Slovenije Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća organizovala je jednodnevnu radionicu na temu CARDS Program (Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilization).

Osnovni cilj ove radionice je upoznavanje sa CARDS Programom (šta je program CARDS, ciljevi, mogućnosti za preduzetnike, pristup u CARDS, priprema i realizacija projekata, praktična iskustva, itd.).

Radionici je prisustvovalo 20 predstvanika iz pojedinih državnih institucija, koji su se upoznali sa ovim Programom i mogućnostima koje on pruža i za pripremu i realizaciju projekata EU.

Predavač je bio gospodin Aleš Lipnik, iz Euro Info Centara Kopar, Slovenija.

PREDUZETNIČKE INOVACIJE

Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća u saradnji sa Gea-Collegom iz Slovenije organizovala je dvodnevni seminar na temu »**Preduzetničke inovacije**«.

Sadržaj seminara:

- Stvaralaštvo i inovativnost
- Oblici podsticanja inovativnih procesa
- Rukovođenje inovativnog procesa u preduzeću
- Stvaralačka preduzetnička kultura u preduzeću
- Stvaralačko rešavanje problema
- Studija slučaja

Cilj seminara je upoznavanje sa učesnika sa značajem stvaralaštva u preduzetništvu i podsticanje i stvaralačko inovacijske kulture. Seminar su pratili preduzetnici, kao i lica koja posluju sa malim i srednjim preduzećima (22 učesnika). Predavač je bio dr Jordan Berginc, profesor na Visokoj školi za preduzetništvo u Piranu (Slovenija).

VAUČERSKE ŠEME

U okviru Pakta stabilnosti za Jugoistočnu Evropu u saradnji sa Pospeševalnim centrom za malo gospodarstvo iz Slovenije organizovana je radionica na temu »**Vaučerski sistem**«.

Cilj ovog seminara je upoznavanje sa potrebom profesionalnog savjetovanja iz oblasti preduzetništva. Program vaučerskog savjetovanja podrazumijeva subvencionirano preduzetničko savjetovanje, koje je jeftinije, lokalno dostupno i kvalitetno.

Predavači su bili prof.dr Miroslav Glas i Jaka Vadnjal iz Slovenije, a seminaru je prisustvovalo **21** predstavnik iz različitih institucija koje posluju sa malim i srednjim preduzećima (RBC, ministrstava, Fond za razvoj, Zavod za zapošljavanje, individualni konsulatanti).

TWINING

U sklopu projekta „**Twinning: Slovenija – Crna Gora**“ koji realizuje Regionalna razvojna agencija Severne Primorske, 9 službenika biznis centara je bilo uključeno u obuku. U junu 2005. predstavnici regionalnog biznis centra Nikšić i Lokolanog biznis centra Cetinje bili su u studijskoj posjeti regiji Severne Primorske.

Cilj ovog projekta je prenošenje dobrih praksi iz Slovenije u Crnu Goru odnosno učenje na njihovim iskustvima i usvajanje najučinkovitijeg sistema rada biznis centara, i upoznavanje sa privrednim subjektima regiona Severne Primorske i otvaranje mogućnosti saradnje sa Crnom Gorom. Ovo je posebno važno stoga što je u protekloj deceniji i više došlo do značajne stagnacije i sada je potrebno obnoviti stare i uspostaviti nove poslovne veze odnosno privući slovenački kapital u Crnu Goru.

INTEGRISANI REGIONALNI RURALNI RAZVOJ – PROMOCIJA RURALNIH REGIJA INOVATIVNIM REGIONALNIM MENADŽMENTOM

U periodu od 03. do 24.03.2005 godine u trening centru InWenta, Zschortau, SR Njemačka, pod pokroviteljstvom Saveznog Ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj SR Njemacke, održan je seminar na temu “Integrisani regionalni ruralni razvoj – promocija ruralnih regija inovativnim regionalnim menadžmentom”. Na seminaru je učestvovao polaznik iz Regionalnog Biznis Centra Herceg Novi.

Obuka je obuhvatala i organizovano studijsko putovanje regionu Erzgebirg, gdje je prezentovana agencija za ekonomsku promociju regije (organizaciona struktura, vrsta usluge i podrška novim poslovnim idejama, investitorima i promotivne aktivnosti). Predstavljen je i rad biznis inkubatora, kao i dobri primjeri poslovnih inicijativa u ruralnim predjelima i reorganizacija regionalnog turističkog razvoja cijele regije.

U cilju regionalnog marketinga, predstavljena su dva aspekta ove discipline :

- a. Unutrašnji marketing za podizanje svijesti stanovništva i jačanja lokalne pripadnosti.
- b. Spoljašnji marketing za isticanje kompetitivnih prednosti i privlačenja ljudi i investicija od strane preduzeća i organizacija.

ŠKOLA U PRIRODI

Na inicijativu Lokalnog biznis centra Cetinje, a u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i nauke, Zavodom za školstvo, Ministarstvom turizma i Ministarstvom kulture, Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća je na Cetinju je u periodu od 12. do 18. juna 2005. realizovala Pilot projekat pod nazivom "**Škola u prirodi – Prijestonica Cetinje**". Ovaj specifičan način organizovanja obrazovno-vaspitnog procesa koji se izvodi van učionice, a naziva se "Škola u prirodi", pruža učenicima izvanrednu mogućnost da upoznaju svoju zemlju, istoriju, kulturno-istorijske spomenike i prirodne ljepote. Projekat je bio namijenjen učenicima od II do IV razreda i bilo uključeno 300 učenika iz 10 osnovnih škola iz Crne Gore

Škole učesnici u Projektu bile su: *Štampar Makarije – Podgorica, Vuk Karadžić – Berane (Dolac), Vladislav Ribnikar – Bijelo Polje (Rasovo), Salko Aljković – Pljevlja, Olga Golović – Nikšić, Mustafa Pećanin – Rožaje, Risto Manojlović – Kolašin, Aleksa Bećo Đilas – Mojkovac, Bedri Elezaga – Ulcinj(Vladimir) i Ilija Kišić – Zelenika.*

Prilikom organizovanja "**Škole u prirodi**" primijenjen je novi koncept koji je obuhvatio tri segmenta : kulturno-istorijski, ekološki i zabavno-rekreativni. U toku ove šetnje kroz istoriju Crne Gore, sa djecom su vrijeme provodili turistički vodiči, koji su koristeći brošuru »Priča o Cetinju«, kroz priču koja je prilagođena dječijem uzrastu iznosili istorijske činjenice, kako bi slikovito dočarali vrijeme i prostor koji djeca upoznaju. Prilikom posjete Zetskom domu djeca su imala priliku da pogledaju pozorišnu predstavu.

U okviru ekološkog dijela organizovane su posjete Nacionalnim parkovima Lovćen i Skadarsko jezero. Pored ove male školske radionice omogućen je i dio za druženje i zabavu, tako da su popodneva bila rezervisana za organizovanje zanimljivih sportskih takmičenja, takmičenja u slikanju, uveče su bila organizovane žurke i takmičenja u spretnosti i na kraju poslednje večeri organizovan je kviz znanja gdje su djeca pokazala koliko su naučila tokom ovog boravka u prijestonici.

Urađena je evaluacija projekta i to za dvije ciljne grupe (nastavnike i učenike) i dobijena je veoma visoka prosječna ocjena cjelokupnog projekta 4,44.

Za potrebe projekta Direkcija je štampala brošuru "Priča o Cetinju" koju su dobili svi polaznici "Škole u prirodi", u njoj su autori Nataša Gazivoda i Tamara Milić, na jedan lijep i jednostavan način, kroz nostalgичnu priču princeze Jelene (koja je kasnije postala Kraljica Italije) ispričali najvažnije događaje crnogorske istorije.

RAZVOJNI PROJEKTI

POVEĆANJE KONKURENTSKE SPOSOBNOSTI DOMAĆIH PREDUZEĆA

Uvod

Projektom "Povećanje konkurentske sposobnosti domaćih preduzeća" date su osnovne smjernice i definisane mjere kojima će se uticati na povećanje konkuretnosti domaćih proizvođača kako na domaćem tržištu, tako i na podsticanje da plasiraju svoje proizvode i na drugim tržištima.

Saradnjom sa njemačkom konsultantskom organizacijom GTZ, obezbijedjena je tehnička pomoć i inostrani konsultanti koji su aktivno uključeni u realizaciju projekta.

U 2005. godini obezbijedjena je tehnička pomoć od strane USAID-a u oblasti drvne industrije. U toku je osnivanje Savjeta za drvnu industriju, uz pomoć njihovih konsultanata.

S obzirom, da je projekat usmjeren na tri privredna sektora: poljoprivredu (mesna industrija, ljekovito bilje i šumski plodovi i organska proizvodnja), turizam i drvoprerađu i da se odvija fazno, dostignuti nivoi implamentacije su različiti.

U izvještaju glavnog ekonomiste Centralne banke, za period januar – jun 2005. godine, navodi se da:

» Uvoz proizvoda iz sektora hrana i žive životinje bileži pad za cijelih 21,4 miliona eura. Aktivnosti Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća, u saradnji sa domaćim bankama (kreditne linije poljoprivrednicima), EAR, GTZ, CHF, IRD, rezultirale su povećanjem obima proizvodnje i proširenjem palete proizvoda u ovim oblastima što je direktno uticalo na smanjenje uvoza istih. Uvoz mesa i mesnih preradjevina smanjen je sa 16,7 mil eura u šestomjesečnom periodu 2004. na 12,8 mil. Eura u 2005. godini, zatim uvoz voća i povrća je u 2005. godini smanjen za preko 5 mil. Eura.«

» Podrška preduzećima u oblasti šumarstva, drvne industrije, kao i preduzećima koja se načaze u reprodancu dovela je do značajnog napretka u domaćoj proizvodnji u primarnoj i finalnoj obradi proizvoda iz ove oblasti. Tokom 2005. godine, zabilježen je pad uvoza za 3,6 miliona eura.«

U 2005. godini nastavljeno je sa započetim aktivnostima i to:

Poljoprivreda

Mesna industrija

1. Uradjena je studija »Razmatranje mogućnosti za pružanje podrške razvoju mesne privrede u Crnoj Gori« uz stručnu podršku ekspeta obezbijedenog od strane GTZ-a. U izradi studije aktivno su učestvovali predstavnici Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća, Veterinarske uprave, Selekcijske službe i Privredne komore.

Cilj studije je da predloži osnovne razvojne strategije za mesnu privredu, kao i da samim preduzećima mesne industrije omogući da bolje sagledaju vlastitu poziciju u konkurenciji na domaćem, regionalnom I međunarodnom tržištu.

2. Uvodjenje standarda

Prevedene su tri Uredbe Evropskog parlamenta i savjeta, koje se odnose na standarde u prehrambenoj industriji:

- “O higijeni namirnica”,
- “Kontrola proizvoda životinjskog porijekla namijenjenih ljudskoj ishrani”,
- “Higijenska pravila za hranu životinjskog porijekla”.

Ove uredbe su namijenjene preduzećima u oblasti mesne industrije, kao jedna od smjernica za dobijanje EU standarda I mogućnost izvoza na evropsko tržište.

U preuzećima “Goranović” I “Mesopromet” u toku je uvođenje HASAAP standarda.

3. Promocija

Promocija projekta je realizovana putem više različitih nastupa:

- Presentacija crnogorskih proizvoda na Svjetskom trgovinskom sajmu u Pragu, na mini sajmu »Vrela zima u brdima« na Žabljaku, Cetinju, Kolašinu, Beranama, Bijelom Polju, Rožajama i Nikšiću, sajmu turizma u Ljubljani u okviru projekta “Made in Montenegro”, Sajmu poljoprivrede u Podgorici.
- Serijali emisija “Made in Montenegro” na nacionalnoj televiziji RTCG i privatnoj TV MBC, u kojima su učestvovali zaduženi za implementaciju projekta I vlasnici preduzeća.

4. Kreditna linija

U toku je monitoring realizovanih kreditnih linija, koje su u prošloj godini odobrene za četiri preduzeća mesne industrije u saradnji sa Crnogorskom komercijalnom bankom u ukupnom iznosu od 2.295.000€

Do sada je monitoring urađen u dva preduzeća i analize su pokazale da je došlo do znatnih povećanja proizvodnje, asortimana, broja radnika, poboljšanja tehničko-tehnoloških uslova proizvodnje, itd.

Razvoj robnih proizvođača u primarnoj proizvodnji

Saradnjom tri preduzeća iz oblasti mljekarske industrije (Lazine, Srna i Nika), Direkcije i Crnogorske komercijalne banke, realizovan je projekat «Razvoj robnih proizvođača u primarnoj proizvodnji».

Naime, dogovoreno je da se odobre kreditna sredstva u ukupnom iznosu od 1.150.000€ (500.000€ depozitarna sredstva Direkcije, 500.000€ sredstva banke, 150.000€ preduzeća) za ta tri preduzeća, kako bi oni, na ugovornoj osnovi, podržali svoje postojeće kooperante (1250 kooperanata) i formirali nove farme sa kojima će zaključiti ugovore o kooperaciji. Po ovom

modelu, sav rizik povraćaja kreditnih sredstava preuzimaju preduzeća, dok kooperanti - farme u zavisnosti od potpisanih ugovora otplaćuju zaduženja u novcu ili naturi (mlijeku).

Ljekovito bilje i šumski plodovi

U saradnji sa GTZ-om uradjena je monografija za sakupljače ljekovitog bilja i šumskih plodova po principima organske proizvodnje " Ljekovito bilje i samonikle jestive gljive".

Predstavnici preduzeća iz ove branše, uz organizacionu podršku GTZ-a, učestvovali su na trodnevnom seminaru u Skoplju, koji je okupio mala i srednja preduzeća u regionu koja se bave ovom djelatnošću

U toku je analiza postojećeg stanja u ovom sektoru, na osnovu koje će se izraditi akcioni plan za naredne aktivnosti.

Turizam

U saradnji sa Ministarstvom turizma i Crnogorskom komercijalnom bankom 1. novembra 2005. godine raspisali smo javni poziv za kreditiranje malih i srednjih preduzeća (hotela i motela), kojim se namjerava podizanje nivoa kvaliteta smještajnih usluga. Obezbijedjen je poseban fond za stimulaciju podizanja konkurentne sposobnosti turističkih preduzeća, iz kojeg će se kreditirati do 20 preduzeća, sa maksimalnim iznosom po projektu do 30.000€. Rok za prijavu je bio 10. decembar 2005. Odabrani su najbolji razvojni projekti i prosljedjeni banci na konačno odlučivanje. Od toga je banka u skladu sa svojom poslovnom politikom odobrila podršku za 5 preduzeća, a ukupan iznos sredstava je 150.000€.

U cilju promocije ove kreditne linije radjene su promocije u regionalnim odnosno lokalnim biznis centrima. Uradjeno je nekoliko intervjuova u dnevnim listovima »Pobjeda« i »Republika«, u okviru emisije MADE IN MN koja ide na televiziji RCG, prilozi na televiziji »IN«, »RTCG«, »MBC«, »Montena« i TV »Elmag«...

Takodje, 1. novembra 2005. godine održana je konferencija za štampu, na kojoj su o ovoj kreditnoj liniji govorili direktor Direkcije, sekretar ministarstva turizma i predstavnik CKB-a.

Drvoprerada

Uradjena dva izvještaja u okviru projekta »Povećanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća –drvoprerada«. U prvom izvještaju kreiranom po jedinstvenom modelu za efikasnu realizaciju projekta, prikazano je 32 proizvođača finalne obrade za koje je ocijenjeno da imaju razvojne šanse.

Daljom analizom njihovih potencijala, proizvodnih, tržišnih, kadrovskih, te njihove izražene razvojne vizije, u drugom izvještaju izdvojilo se 11 preduzeća, gdje su obrađeni podaci o strukturi i obimu investicionih ideja.

Sa USAID-om, program koji se odnosi na drvenu industriju, uspostavljena je saradnja i održane dvije radionice na temu formiranja Savjeta drvne industrije Crne Gore. Inicijativa je pokrenuta zbog potrebe osnivanja jednog vida vrhovne autonomne organizacije privatnog sektora, kao jedne od strateskih inicijativa.

Odobrena kreditna sredstva u iznosu od 800.000€ za preduzeća koja se bave finalnom preradom drveta – proizvodnjom namještaja

12. decembra u saradnji sa Crnogorskom komercijalnom bankom, raspisali smo novu kreditnu liniju u okviru ovog projekta, za crnogorske kompanije koje se bave proizvodnjom namještaja. Cilj ove kreditne linije je povećanje konkurentske sposobnosti domaćih proizvođača, proširenje proizvodnih kapaciteta, asortimana, otvaranje novih radnih mjesta, bolje i veće korišćenje domaćih resursa. Sve stručne procjene u sektoru drvoprerade su pokazale da ona može u bliskoj budućnosti ostvariti godišnji prihod do 500 mil eura. Imajući u vidu da je 54% ukupne teritorije Crne Gore pod šumom, drvoprerada predstavlja značajan resurs za ukupan potencijal. Takodje, u sektoru drvoprerade može biti zaposleno do deset hiljada radnika, što bi značajno smanjilo nezaposlenost. Rok za prijavu je 3.februar. 2006. godine.

Banka je u skladu sa svojom poslovnom politikom odobrila podršku za 3 preduzeća u ukupnom izosu od 120.000€.

ENERGETSKA EFIKASNOST ZA MSP

U skladu sa aktivnostima Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća, koje se odnose na podršku razvoju malih i srednjih preduzeća i povećanju konkurentnosti domaćih preduzeća, pokrenut je projekat » *Energetska efikasnost za MSP u Crnoj Gori* ».

Projekat treba da omogući malim i srednjim preduzećima da u relativno kratkom roku, identifikuju neefikasnu i ekološki štetnu upotrebu resursa, preduzmu mjere za poboljšanje energetske efikasnosti i uvođenje obnovljivih energija, i na taj način smanje troškove poslovanja.

Njemački KfW je osnovao budžet za mjere energetske efikasnosti u Crnoj Gori i za te namjene će biti na raspolaganju iznos od 2,5 mil € u vidu kreditnih sredstava koja će se plasirati preko Crnogorske komercijalne banke, kao i 500.000€ za tehničku podršku. KfW je opredijelio i dodatna sredstva u iznosu od 10 mil€, na regionalnom nivou.

Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća je uključena u dijelu sprovođenja kampanje promocije Projekta, pružanja pomoći zainteresovanim malim i srednjim preduzećima u izradi investicionog projekta, kojim bi aplicirali za navedena sredstva, kao i preliminarnu selekciju dostavljenih projekata.

FOND ZA DIJASPORU

Projekat Fond za dijasporu podrazumijeva koncipiranje i izradu programa poslovne saradnje sa crnogorskom dijasporom, koji će se bazirati na obostranom ekonomskom interesu i

stvaranju povoljnijih uslova za povratak iseljenika, privrednom razvoju Crne Gore kroz nove investicije, kao i uključivanju crnogorske dijasporu u privredne aktivnosti u Crnoj Gori.

Osnivači Fonda za dijasporu su Vlada RCG - Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća i Crnogorska Komercijalna banka sa ravnopravnim učešćem u strukturi sredstava Fonda.

Funkcionisanje Fonda je planirano na principu kreditiranja, prema utvrđenoj dinamici kreiranja i plasmana sredstava.

Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća je u okviru održavanja Izborne skupštine Saveza Crnogorskih Asocijacija Evrope (SCAE), koja je održana 21.maja 2005.god. u hotelu »Topolica« u Baru, predstavila prijedlog projekta »Fond za dijasporu«, i tom prilikom su prisutnim članovima crnogorske dijasporu podijeljene brošure o ovom projektu, kao i brošure koje se tiču mogućnosti investiranja u Crnu Goru, aktivnosti i projekata koje sprovodi Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća.

Na web-site-u Centra za iseljenike postavljena je prezentacija projekta »Fond za dijasporu«, i svim Udruženjima je poslat prijedlog projekta u elektronskoj formi, kako bi dali svoje prijedloge, sugestije i primjedbe, i time doprinijeli da se projekat prilagodi njihovim interesima.

TAM/BAS PROGRAM

UVOD

II Faza je počela je u decembru 2004. g., a završetak programa se planira za maj 2006. g.

Cilj programa je:

a. TAM Program

Završetak prestrukturiranja i razvojnih programa 12 preduzeća odabranih od strane TAM-a i EAR-a.

b. BAS Program

Završetak prestrukturiranja i razvojnih programa do 60 preduzeća, od kojih je polovina odabrana u okviru "poboljšanja poslovanja", a polovina u okviru "programa razvoja marketinga".

TAM PROGRAM

TAM Program je ostvario napredak u skladu sa planovima i očekivanjima. Svih 12 preduzeća je identifikovano, a odabrani su i timovi savjetnika. Deset projekata je u toku implementacije, a preostala dva će početi sa realizacijom do kraja avgusta 2005. g. Danas nema razloga za sumnju da će se svih 12 projekata završiti do maja 2006. g.

TAM program – pregled projekata

R.br.	Naziv preduzeća	Cilj projekta
1.	AD Plantaže, Podgorica	Razvoj marketinga. Izrada planova povećanja prodaje u SiCG i na odabranim izvoznim tržištima.

		Razvoj marketing kapaciteta za izvoz.
2.	AD Mi-Rai i JAVORAK, Nikšić	Poboljšanje efikasnosti proizvodnje. Iskorišćenost proizvodne sinergije. Razvoj novih tržišta. Identifikacija kupaca na izvoznim tržištima.
3.	Jadransko Brodogradilište, Bijela	a) Prestrukturiranje preduzeća Porast prodaje. Razvoj novih tržišta. Priprema za privatizaciju. b) Studija životne sredine Preporuke o politici zaštite životne sredine. Traženje izvora finansiranja za implementaciju mjera zaštite životne sredine.
4.	Fabrika za tretman voda Podgorica	Strukturiranje generalnog procesa planiranja obnove postojeće fabrike za tretman voda. Traženje izvora finansiranja postojeće fabrike za tretman voda. Strukturiranje generalnog planiranja za izgradnju nove fabrike za tretman voda. Razvoj modela vlasništva i finansiranja.
5.	Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća, Podgorica Projekat I	Kombinovani TAM/BAS projekat kao podrška preduzećima da: a) poboljšaju marketing vještine i kapacitet, b) izrade marketing strategije, i c) izrade profile preduzeća kako bi olakšali predstavljanje preduzeća inostranim kupcima. Uključeno 20 preduzeća.
6.	Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća, Podgorica Projekat II	Kombinovani TAM/BAS projekat kao podrška preduzećima da: Povećaju izvoz. Podrška u implementaciji strategija. Podrška u razvoju novih tržišta. Uključeno 20 preduzeća.
7.	Luka Bar, Bar	Podrška u implementaciji prestrukturiranja Luke Bar. Razvoj novog koncepta organizacije i menadžmenta kompanije Luka Bar. Priprema kompanije koja se odnosi na novi Zakon o lukama, i kao posljedica toga, privatizacije.
8.	Crnogorska kompanija za konzerviranje	Projekat "greenfield " Podrška AD Plodovima (Ministarstvo poljoprivrede i Opština Podgorica) da urade plan osnivanja preduzeća za konzerviranje i preradu povrća i voća. Razvoj modela vlasništva finansiranja. Kontakti sa potencijalnim stranim investitorima.
9.	Budvanska Rivijera, Budva	Podrška Budvanskoj Rivijeri i Ministarstvu Turizma na projektu obale Svetog Stefana.
10.	Hotel Grand, Cetinje	Izrada plana obnove hotela. Razvoj koncepta novog turizma i konferencijskih aktivnosti.
11.	AD Fabrika Elektroda FEP PIVA Plužine	Poboljšanje opšteg poslovanja preduzeća. Osavremenjavanje proizvodnje. Razvoj novih tržišta.
12.	Nacionalna Turistička organizacija i opštinske turističke organizacije u odabranim područjima	Razvoj lokalnih turističkih organizacija u cilju povećanja ekspanzije turizma. Razvoj destinacija. Podrška lokalnim preduzećima koja su u vezi sa turizmom.

Zahvaljujući **japanskom finansiranju**, kao dopuni finansiranja od strane EAR-a, bilo je moguće u okviru sadašnjeg **TAM programa** za period 2005/2006. g., uspostaviti **dva projekta životne sredine**:

- u **Elektroprivredi Pljevlja** i
- u **Jadranskom Brodogradilištu Bijela**.

EAR finansira nekoliko TAM projekata u sektoru turizma, među kojima su Hotel Sveti Stefan, Hotel Grand i opštinske turističke organizacije (razvoj destinacija). Kako bi doprinio sadašnjim aktivnostima u oblasti turizma koje se finansiraju od strane EAR-a, TAM je započeo projekat finansiran od strane **Švajcarske**, koji **uspostavlja Sistem kvaliteta**. Projekat će razviti puteve monitoringa kvaliteta usluga koje pružaju hoteli i restorani, a obezbijediće i trening za hotelijere koji se tiču uvođenja Sistema obezbjeđenja kvaliteta.

BAS PROGRAM

U cilju pružanja podrške preduzećima koja se suočavaju sa povećanom konkurencijom na domaćem tržištu od strane inostranih konkurenata, i u pristupu izvoznim tržištima, polovina BAS programa za period 2005/2006.g. je posvećena specijalnom **BAS marketing programu**.

U marketing programu uključena preduzeća će biti podržana od strane domaćih konsultanata akreditovanih od strane BAS-a i iskusnih stranih konsultanata odabranim od strane TAM-a. BAS Marketing program se sastoji od dvije faze 1) Razvoj marketing strategija i profila preduzeća i unapređenje marketing kapaciteta preduzeća, omogućavajući preduzećima da sa dodatnom jačinom pristupe domaćim i stranim tržištima, 2) implementacija marketing strategija, t.j. pristup preduzeća na odabrana tržišta, uspostavljanje kontakata sa potencijalnim kupcima i partnerima, razvoj mreže distributera i započinjanje praktičnih prodajnih programa.

U toku 2005.g. BAS program je obuhvatio 48 preduzeća, od čega se BAS marketing program implementira u 29 preduzeća.

Sa druge strane, opšti BAS program će biti u mogućnosti da podrži dodatni broj preduzeća, čime će se obezbijediti ukupni cilj uključivanja do 60 preduzeća.

Baza BAS lokalnih konsultanata se razvija na zadovoljavajući način. Ona broji 14 konsultantskih kuća, od kojih svaka zapošljava nekoliko konsultanata, i dodatnih 17 individualaca.

BAS program – pregled projekata

R. Br.	Naziv preduzeća	Djelatnost	Vrsta pruženih savjetodavnih usluga
1.	"ABS", d.o.o. Nikšić	Poljoprivreda, proizvodnja stočne hrane i hrane za ribe	Izrada marketing strategije
2.	« OLIO PROM », d.o.o. Bar	Poljoprivredna proizvodnja, proizvodnja maslinovog ulja	Izrada marketing strategije
3.	"PIRELLA" d.o.o., Podgorica (Spuž)	Proizvodnja bezalkoholnih pića, voćnih sokova i sirupa.	Izrada marketing strategije
4.	"CRNAGORACOOP" A.D., Danilovgrad	Proizvodnja kafe, kolača, čokolade i kremova, prerada i pakovanje	Izrada marketing strategije
5.	"HTP ONOGOŠT" a.d., NIKŠIĆ	Turizam/putovanja	Izrada marketing strategije

6.	"HTP FJORD" A.D., Kotor	Turizam/putovanja	Izrada marketing strategije
7.	"COLORPROM", d.o.o. Nikšić	Proizvodnja i prodaja boja i lakova	Implementacija standarda ISO 9001:2000 i ISO 14001
8.	A.D."FEP", Nikšić	Proizvodnja elektroda, različitih tipovi žica i proizvodnja eksera	Dizajn i priprema multimedijalnog promotivnog materijala (+WEB site)
9.	"HERTOG CHICKENS", d.o.o. Podgorica	Prerada pilećeg mesa	Kompjuterizovani finansijski/menadžment informacijski sistemi
10.	"METALIK" d.o.o., Nikšić	Trgovina, trgovina na veliko, Export & Import, proizvodnja i ugradnja čeličnih rezervnih djelova	Kompjutersko informacijski sistem sa finansijskim i računovodstvenim obračunima
11.	"TIMEX" d.o.o. Podgorica	Proizvodnja hleba i peciva	Kompjuterizovani finansijski/menadžment informacijski sistemi
12.	"MARINEXPORT", d.o.o. Herceg Novi	Proizvodnja baterija, trgovina i ugostiteljske usluge	Izrada marketing strategije
13.	UTP "PIVA", A.D., Plužine	Putovanja/turizam	Izrada marketing strategije
14.	"MONTCARTON", d.o.o., Podgorica	Štampa/publikovanje	Izrada marketing strategije
15.	"HASA GLASS", d.o.o. Ulcinj	Proizvodnja stakla za izolaciju, usluge zastakljivanja, uokviravanja slika	Dizajn i priprema multimedijalnog promotivnog materijala + Web site prezentacija
16.	„ ADO „, d.o.o. Bijelo Polje	Prehrambena industrija	Razvojno planiranje
17.	"FAF and Co." d.o.o. Ulcinj	Proizvodnja dušeka, opruga za krevete i prekrivače za baštenske stolice	Implementacija računovodstvenog i finansijskog informacionog sistema
18.	"ARENA MILK" d.o.o. Ulcinj	Proizvodnja mlijeka i mliječnih proizvoda	Implementacija standarda kvaliteta ISO 9000 i standarda o zdravstvenoj (higijenskoj) ispravnosti HACCP
19.	"UNA", d.o.o., Tivat	Proizvodnja opreme za pecanje (ribarske mreže, konopci, stirenski materijal za izolaciju)	Izrada marketing strategije i dizajn i priprema multimedijalnog promotivnog materijala.
20.	"SRNA", d.o.o. Nikšić	Proizvodnja kisjelog i pasterizovanog mlijeka	Dizajn i priprema multimedijalnog promotivnog materijala + Web site prezentacija
21.	"EKOPLANT" d.o.o. Podgorica	Rasadnik voća i biljaka u stakleniku, cvijeća i ornamentalnih biljaka, hortikultura i inženjering	Poslovni&investicioni plan
22.	"MONTEX ELEKTROMONT" d.o.o. Nikšić	Električne mašine i uređaji (električni motori, generatori, gorionika za zavarivanje, električne pumpe, itd).	Implementacija standarda kvaliteta ISO 9000, QMS-9001
23.	"STAKLENICI" d.o.o. Podgorica	Staklenička proizvodnja povrća	Izrada poslovne strategije i organizaciona poboljšanja
24.	"OLIO PROM" d.o.o., Bar	Proizvodnja maslinovog ulja	Dizajn i priprema multimedijalnog promotivnog materijala (+Web Site) i unapređenje IT sistema
25.	AD "PLANTAŽE", Podgorica	Proizvodnja vina i rakije od vina	Izrada marketing strategije
26.	"L'ARS", d.o.o., Podgorica	Prehrambena proizvodnja, proizvodnja i prerada voća i povrća	Izrada marketing strategije i dizajn i priprema multimedijalnog promotivnog materijala (+Website)

27.	"PLODOVI" A.D., Podgorica	Prerada voća i povrća	Istraživanje tržišta povrća i kečapa u Crnoj Gori, Srbiji, Kosovu i Hrvatskoj
28.	D.o.o. "MATADOR", Bijelo Polje	Opravka svih vrsta motornih vozila, veleprodaja, i maloprodaja	Kompjuterizovan finansijski/menadžment informacijski sistem
29.	"TRAFOMONT" d.o.o. Nikšić	Proizvodnja električnih mašina i uređaja i održavanje	Implementacija ISO 9000 standarda
30.	GRADINA COMPANY a.d.	Prehrambena proizvodnja Proizvodnjaj mesa i mesnih prerađevina	Izrada marketing strategije
31.	AD "PAKO"	Štampa/publikovanje	Izrada marketing strategije
32.	Mljekara "ZORA" a.d.	Proizvodnja i prerada mlijeka	Izrada marketing strategije
33.	"FURO" d.o.o.	Proizvodnja domaćih slatkiša	Izrada marketing strategije
34.	"MIKRO" d.o.o.	Proizvodnja poljoprivredne i šumske mehanizacije	Izrada marketing strategije
35.	"MONTEPESCA" d.o.o.	Proizvodnja i prerada ribe	Izrada marketing strategije
36.	"HEMKO"	Proizvodnja hemijskih proizvoda i PET ambalaže	Izrada marketing strategije
37.	"INZINJERINGPROMET"	Civilno inženjerstvo i trgovina građevinskim materijalom	Kompjuterizovan finansijski/menadžment informacijski sistem
38.	"RIBARSTVO" A.D.	Prerada ribe	Fizibiliti studija
39.	"KVADRAT KOMERC" D.O.O.	Proizvodnja dječije odjeće	Izrada marketing strategije
40.	"BAL-BUS" d.o.o.	Proizvodnja djelova za automobile	Inženjerska studija
41.	"LOVCENINVEST" a.d.	Civilno inženjerstvo	Izrada marketing strategije
42.	"CRNAGORACOOP"a.d.	Proizvodnja kafe, kolača, čokolade i kremova, prerada i pakovanje	Implementacija ISO 9000 standarda ISO: 9000, QMS -9001
43.	"DURMITOR" d.o.o.	Turizam/putovanja	Izrada marketing strategije
44.	"LANCER" d.o.o.	Proizvodnja bukove građe i elemenata	Izrada marketing strategije
45.	"TAPACIR KURTI" d.o.o.	Proizvodnja namještaja	Kompjuterizovan finansijski/menadžment informacijski sistem
46.	"ARAGANA" d.o.o.	Proizvodnja blind vrata, kovanog namještaja, tendi	Fizibiliti studija
47.	"PUT" BAR a.d.	Građevinarstvo – vađenje kamena	Kompjuterizovan finansijski/menadžment informacijski sistem
48.	"MESOPROMET" d.o.o.	Prehrambena proizvodnja Proizvodnjaj mesa i mesnih prerađevina	Kompjuterizovan finansijski/menadžment informacijski sistem

ZBIRNI PREGLED REALIZOVANIH BAS PROJEKATA:
1. VRSTA BIZNIS SAVJETODAVNIH USLUGA KOJE SU TRAZENE
(2005)

	Br. Projekata
Poboljšanje u oblasti marketinga	29
Marketing analize & planiranje	24
Razvojno planiranje	3
Studije izvodljivosti	2
Traženje partnera	
Poboljšanje u oblasti menadžmenta	13
Reorganizacija/restrukturiranje	13
Kompjuterski finansijski/menadžment Informacioni Sistem	
Smanjenje troškova	1
Kompjuterski Upravljački Sistem	
Inženjerske studije	1
Uvođenje Kvalitetnog Menadžmenta&Certifikovanja	5
Ostalo	
UKUPNO	48

2. VRSTA INDUSTRIJE (PROIZVODNJA)

Hrana & Piće	18
Tekstil, odjeća i obuća	3
Prerada drveta & namještaja	3
Metal & aparati	2
Građevinarstvo/inženjering	4
Elektrotehnika/elektronika/IT	3
Hemijska ind/farmacije	3
Staklo/guma/plastika	1
Zdravstvo	
Papir	2
Ostalo	3

3. VRSTA INDUSTRIJE (USLUGE)

Putovanja/Turizam	4
Veleprodaja/maloprodaja /Distribucija	
Građevinarstvo/inženjering	
Tekstil, odjeća i obuća	
Transport	
Metal & aparati	1
Hemijska ind/farmacije	
Elektrotehnika/elektronika/IT	
Štampa/izdavaštvo	
Mediji/komunikacije	
Energija	
Zdravstvo	
Ostalo	

UKUPNO	48
---------------	-----------

4. GEOGRAFSKA LOKACIJA

Podgorica, glavni grad	17
Ostali regioni	
a/ Nikšić, Žabljak	9
b/ Herceg Novi, Kotor, Tivat	3
c/ Budva, Bar, Ulcinj	8
d/ Bijelo Polje, Berane, Rožaje, Pljevlja	11
e/Cetinje	
UKUPNO	48

4. PREDUZEĆA PO BROJU ZAPOSLENIH

	Br.pred.
< 50	37
50 ≤ 99	3
100 ≤ 199	6
≥ 200	2
UKUPNO	48

5. BROJ KONSULTANATA PO UGOVORU ZA BAS PROJEKTE

	Br.kons.
Lokalni	23
Lokalni pod nadzorom inostranih konsultanata	
Drugi	
UKUPNO	23

RAZVOJ PLASTENIČKE PROIZVODNJE

U 2005. godini nastavljena je implementacija projekta "Razvoj plasteničke proizvodnje».

S obzirom da je početkom ove godine, zbog elementarnih nepogoda koje su pogodile područja u kojima je montirana većina plastenika (Zeta, Bjelopavlići), došlo do njihovog oštećenja ili potpunog uništenja, projekat se odvijao slabijom dinamikom nego što je bilo predviđeno.

U 2005.godini je montirano 1 500 m² novih plastenika i rekonstruisano 19 500 m².

Rekonstrukcija je obuhvatila sve one plastenike koji su potpuno ili djelimično oštećeni uslijed elementarnih nepogoda koje su početkom godine zahvatile Crnu Goru. To ujedno predstavlja i glavni razlog zbog čega je u ovoj godini montirano samo 1 500 m² novih plastenika.

U toku su pregovori sa Izraelskom kompanijom Top greenhouses oko isporuke dodatnih količina materijala kako bi se postojeći plastenici prilagodili uslovima datim na tenderu. Od rezultata tih pregovora zavisiće uspostavljanje dalje saradnje sa Izraelskom kompanijom kako bi se projekat uspješno priveo kraju.

INFORMACIONA OSNOVA ZA IDENTIFIKACIJU PRAVACA RAZVOJA I JAČANJE KONKURENTSKE POZICIJE MALIH I SREDNJIH PREDUZEĆA U CRNOJ GORI

Polazeći od potrebe stalnog unapređenja i razvoja, Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća u sklopu ukupnih aktivnosti na razradi i usavršavanju sistemskih preduslova, koji utiču na brži razvoj malih i srednjih preduzeća i preduzetništva, radi i na izradi velikog broja razvojnih i istraživačkih projekata koji će omogućiti sagledavanje daljih strateških pravaca razvoja malih i srednjih preduzeća i preduzetništva.

U tom cilju formiran je i angažovan tim sastavljen od predstavnika Ekonomskog fakulteta iz Podgorice, Agencije za istraživanja javnog mnjenja «Damar» iz Podgorice i Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća sa primarnim zadatkom da predloži metodologiju usklađenu sa Eurostatovim i OECD-ovim standardima za jednostavan i brz dolazak do informacija potrebnih za praćenje razvoja/promjena u sektoru MiSP, na osnovu koje će se kroz proces prikupljanja primarnih podataka doći do informacionih inputa za koje je Direkcija zainteresovana.

Cilj(evi) projekta: Obezbjediti metodologiju za jednostavan i brz dolazak do informacija potrebnih za praćenje razvoja/promjena u sektoru MiSP, sa posebnim osvrtom na praćenje efekata aktivnosti Vlade RCG i Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća. U tom smislu kao posebno značajne se pokazuju potrebe posjedovanja ažurnih informacija:

1. O preduzećima (struktura po različitim obilježjima);
2. O konkurentskoj poziciji najznačajnijih proizvoda crnogorske ekonomije na domaćem tržištu;
3. O preduzetnicima i menadžerima (obrazovna struktura, informisanost i stavovi);
4. O prepoznatljivosti Direkcije i njenih aktivnosti u javnosti.

U okviru ovog ukupnog projekta biće urađena četiri podprojekta.

1. INFORMACIONA OSNOVA O MALIM I SREDNJIM PREDUZEĆIMA U CRNOJ GORI

Projekat „*Informaciona osnova o malim i srednjim preduzećima u Crnoj Gori*“ predstavlja podprojekat projekta „*Mala i srednja preduzeća - informaciona osnova za identifikaciju pravaca razvoja i jačanja konkurentske pozicije MiS preduzeća u Crnoj Gori*“ na kojem je angažovan tim sastavljen od predstavnika Ekonomskog fakulteta iz Podgorice, Agencije za istraživanja javnog mnjenja «Damar» iz Podgorice i Direkcije za razvoj malih i srednjih preduzeća sa primarnim zadatkom da predloži metodologiju usklađenu sa Eurostatovim i OECD-ovim standardima za jednostavan i brz dolazak do informacija potrebnih za praćenje razvoja/promjena u sektoru MiSP, na osnovu kojih će se kroz proces prikupljanja primarnih podataka doći do informacionih inputa za koje je Direkcija zainteresovana.

Cilj ovog projekta je da se razvije pouzdana baza podataka o malim i srednjim preduzećima u CG, odnosno da se obezbijede podaci i informacije vezane za strukturu preduzeća (prema broju zaposlenih, po djelatnostima na nivou Republike i po opštinama). Ovi podaci su nužna pretpostavka svakog ozbiljnog istraživanja, a samim tim i kreiranja i implemetacije politike i strategija vezanih za razvoj preduzetništva i privrede u cjelini.

Projekat se sastoji iz tri dijela:

Prvi dio projekta odnosi se na analizu makroekonomskog stanja u crnogorskoj privredi do perioda 2004 godin.

U drugom dijelu projekta daje se prikaz MSP prema nacionalnim i evropskim standardima, kao i kraći prikaz i opis (na osnovu raspoloživih podataka) o kretanjima kod MiS preduzećima u Crnoj Gori.

Treći dio projekta bavi se analizom raspoloživih baza podataka o MSP, te se na osnovu analize istih prezentiraju podaci o MSP sa aspekta zaposlenosti, djelatnosti i teritorijalne rasprostranjenosti.

U zaključcima i preporukama ovog projekta daje se predlog aktivnosti koje treba preduzeti kako bi se dobila potpuna informaciona baza o MSP u Crnoj Gori

Navedeni projekat je u završnoj fazi i trebao bi da bude uskoro publikovan.

2. KONKURENTSKA POZICIJA NAJZNAČAJNIJIH PROIZVODA CRNOGORSKE EKONOMIJE NA DOMAĆEM TRŽIŠTU

Projekat „Konkurentska pozicija najznačajnijih proizvoda crnogorske ekonomije na domaćem tržištu” takođe predstavlja podprojekat projekta „ Mala i srednja preduzeća - informaciona osnova za identifikaciju pravaca razvoja i jačanja konkurentske pozicije MiS preduzeća u Crnoj Gori“

Projektnim zadatkom je kao cilj ovog projekta utvrđena potreba identifikacije konkurentske pozicije grupe za Direkciju interesantnih proizvoda na tržištu Crne Gore. Rezultati projekta treba da predstavljaju osnovu za razvoj politika i strategija podrške konkurentnosti, ali i za kasniju verifikaciju uspjeha uložениh napora. Naime, u sklopu akcije „MADE IN MONTENEGRO“ identifikovan je jedan broj proizvoda firmi iz Crne Gore koji imaju konkurentski potencijal. Direkcija je zainteresovana da sagleda kakva je konkurentska pozicija tih proizvoda na domaćem tržištu.

Ovaj zadatak zahtijeva da se korišćenjem nekog od prihvatljivih modela analize konkurentske situacije u granama (Porterov model npr.) prezentira opšta slika po pojedinim industrijama koja bi pojasnila i konkurentske osnove pojedinih proizvoda. Nakon toga je angažovanjem terenskih istraživača za proizvode koji se realizuju kroz maloprodajne objekte u Crnoj Gori skenirana njihova pozicija u maloprodaji u odnosu na konkurente. Rezultati ovog projekta će biti dopunjeni istraživanjem javnog mnjenja u pogledu pozicioniranosti navedenih proizvoda u očima potrošača.

Navedeni projekat je u završnoj fazi i trebao bi da bude uskoro publikovan.

PROMOTIVNE AKTIVNOSTI

PROJEKAT "MADE IN MONTENEGRO"

Projekat "Made in Montenegro", koji se realizuje od oktobra mjeseca 2003.g., fokusira se na institucionalnu kampanju koja, generalno, promoviše potencijale Crne Gore, domaće proizvode i proizvođače. Upravo je ovaj projekat, rezultat projekta "Povećanje konkurentnosti domaćih preduzeća" a dalje treba da bude stvaranje robne marke "Made in Montenegro" uz povećanje proizvodnje i izvoza crnogorskih preduzeća.

Serijal emisija «*Made in Montenegro*», RTV CG

Autorske emisije MADE IN MONTENEGRO, jednom u dvije nedjelje emituju na RTV CG, uz predstavljanje projekta *Podizanje konkurentne sposobnosti domaćih preduzeća* (mesna industrija i turizam) i preduzeća koja učestuju u njemu.



U toku ove godine uradjene su i emitovane 24 emisije na ovu temu na TVCG

Serijal emisija «*Made in Montenegro*», MBC TV

Tematske emisije o projektima Direkcije i predstavljanje uspješnih crnogorskih preduzeća iz oblasti poljoprivrede, drvoprerade i turizma.

U toku ove godine uradjene su i emitovane 24 emisije na ovu temu na MBC

U toku realizacije kampanje koja promoviše potencijale Crne Gore, domaće proizvode i proizvođače, unapređenje marketing funkcije održano je nekoliko desetina prezentacija širom Crne Gore, regiona, i šire. U saradnji sa Ministarstvom turizma i Turističkom organizacijom organizovane su i prezentacije na sajmovima, susretima i forumima. U programu « Vrela zima u brdima » organizovanog od strane Ministarstva turizma Turističke organizacije, Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća je, takođe, učestvovala sa svojom promotivnom kampanjom « Made in Montenegro » i dodjelom poklon paketa « Tvoj dio Crne Gore ».

U dijelu marketiške podrške realizovani su spotovi sa tzv. Ambasadorima kampanje (poznatim ličnostima iz svijeta filma i muzike).

1.

Spotovi se emituju na svim crnogorskim elektronskim medijima.

PROJEKAT "IZBOR NAJBOLJEG PREDUZEĆA 2005. GODINE"

U cilju afirmacije i promocije preduzetništva Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća pokreće projekat »IZBOR NAJBOLJEG PREDUZEĆA 2005.GODINE«. **Cilj projekta Izbor najboljeg preduzeća godine je** podsticaj razvoja preduzetništva i promocije preduzetničkih uspjeha kroz stvaranje pozitivne »preduzetničke klime«, koja nagrađuje uspjeh putem javnih priznanja. Ovim projektom želimo podržati najuspješnije, po određenim kriterijumima, posebno mala i srednja preduzeća, koja su u prethodnom periodu postigla značajne poslovne rezultate

Tokom posljednja dva mjeseca 2005. godine radili smo na pripremnim aktivnostima za realizaciju ovog projekta, koja se očekuje od sredine januara do sredine aprila 2006. godine.

OSTALE PROMOTIVNE AKTIVNOSTI

- Press konferencija povodom realizacije projekta „IT podrška MSP“, koji Direkcija sprovodi u saradnji sa Montex elektornikom.
- Presentacije po biznis centrima na primorju pomenutog projekta

INFORMACIJA O DOSADAŠNJIM AKTIVNOSTIMA NA OTKLANJANJU POSTOJEĆIH BIZNIS BARIJERA

U proteklih nekoliko godina ambijent za razvoj biznisa u Crnoj Gori je znatno poboljšán. Ipak, nivo preduzetničke aktivnosti u poređenju s razvijenim tržišnim ekonomijama je i dalje nizak. U namjeri prevazilazenja ovakvog stanja ,otpočete su aktivnosti na uočavanju ključnih prepreka koje stoje na putu bržeg razvoja biznisa i privatnog sektora I urađena je analiza barijera za razvoj biznisa u Crnoj Gori.

Polazna osnova predmetne analize bilo je traženje odgovora na tri osnovna pitanja: kakva je transparentnost i predvidljivost regulatornog I poslovnog okruženja za MSP , da li postoji jednakost u primjeni za sve korisnike i kakvi su troškovi za krajnjeg korisnika.

Prvi koraci preduzeti u tom smislu odnosili su se na smanjenje barijera u postupku izdavanja odobrenja i saglasnosti za obavljanje djelatnosti. Sam proces dobijanja dozvola, certifikata i licenci je ocjenjen kao težak , dugotrajan i skup I etiketiran kao jedna od osnovnih barijera za otpočinjanje biznisa u Crnoj Gori.

Odlukom Komisije za ekonomsku politiku i privredni razvoj od 30. marta 2004.godine , formirana je radna grupa čiji je zadatak bio da izradi tekst Nacrta Zakona o izdavanju odobrenja i saglasnosti za obavljanje djelatnosti. Radnom grupom je koordinirala Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća.

Kako je u periodu od marta mjeseca do oktobra 2004. godine urađeno oko 25 verzija teksta Nacrta zakona, formirana je uža radna grupa sastavljena od predstavnika Ministarstva ekonomije, Direkcije za razvoj malih I srednjih preduzeća i USAID-a .

Radna grupa je završila svoj rad 30.12.2004. godine i predala konačni tekst Nacrta Zakona Ministarstvu ekonomije na dalju proceduru (podsjećamo da, u skladu sa Zakonom o državnoj upravi (»Sl. list RCG« br. 38/03), pravo na predlaganje zakona imaju samo ministarstva, a u konkretnom slučaju materija koju obuhvata ovaj Zakon u nadležnosti su Ministarstva ekonomije i Ministratsva pravde).

U više navrata Direkcija je urgirala kod Ministratsva ekonomije i Komisije za ekonomsku poitiku i privredni razvoj da se što prije ovaj Zakon procesuiru i usvoji. Krajem marta 2005.g. , Komisija za ekonomsku politiku i privredni razvoj donijela je zaključak kojim se Ministarstvo ekonomije obavezuje da u najkraćem mogućem roku tekst Nacrta procesuiru Vladi RCG na dalji postupak.

Na konačni tekst Nacrta radna grupa je, takođe, obezbijedila mišljenja od ministarstava, nadležnih institucija i privatnog sektora. U aprilu mjesecu, nakon razmatranja dobijenih mišljenja i usvajanja svih relevantnih sugestija, ponovo je počelo usklađivanje teksta Nacrta.

Na sastanku radne grupe , održanom dana 15.07.2005. godine, usvojen je konačni tekst Nacrta Zakona, doveden na nivo koncepta ideje zbog čega je i pokrenut ovaj projekat. Konkretno,

- definisani su rokovi za izdavanje odobrenja i to od tri , odnosno sedam dana za djelatnosti koje su u nadležnosti lokalnih organa uprave , a za djelatnosti koje su u nadležnosti republičkih organa , predviđen je rok od najviše 30 dana u kojem podnosilac zahtjeva mora dobiti odgovor (u slučaju da u ovom roku ne dobije odgovor, smatra se da je odobrenje za obavljanje djelatnosti dato, uz obavezu pravnog lica da o otpočinjanju rada pisanim putem obavijesti lokalni organ uprave),

- kada su u pitanju troškovi , ovim zakonom je utvrđeno da oni ne mogu biti veći od stvarnih.Saglasnost na određivanje troškova za izdavanje dozvola daje Vlada RCG,odnosno opština - zavisno od nadležnosti,
- uvodi se sistem jednog šaltera - zahtjevi za izdavanje dozvola podnose se lokalnom organu uprave nadležnom za poslove privrede i kod tog organa se dobijaju odgovori. Na ovaj način obezbjeđuje se podrška građanima u mjestima u kojima žive , a državna administracija (republička i lokalna) će unapređenjem saradnje efikasnije funkcionisati ,
- uvodi se centralni registar dozvola za rad koji će voditi republički organ nadležan za poslove statistike (isti se pozitivno izjasnio o ovom predlogu).

Usaglašeni tekst je upućen Ministarstvu ekonomije na dalju proceduru. I ovom prilikom je traženo mišljenje od ministarstva, nadležnih institucija i privatnog sektora. Od strane nekih od pobrojanih subjekata upućene su primjedbe na tekst Nacrta, pri čemu su najozbiljnije primjedbe Sekretarijata za zakonodavstva i Ministarstva pravde. Ministarstvo pravde je u svom mišljenju , između ostalog, ukazalo da odredbe čl. 1,2 i 5-13 predloženog Nacrta, koje se odnose na predmet uređenja zakona, značenje izraza, postupak izdavanja odobrenja i saglasnosti za obavljanje djelatnosti i troškove postupka, ne mogu biti predmet uređenja ovog zakona s obzirom da se radi o pitanjima postupka izdavanja upravnih akata koja su uređena Zakonom o opštem upravnom postupku, odnosno posebnim zakonima za pojedine oblasti, te da su prelazna rješenja Nacrta zakona neprihvatljiva, budući da bi stavljanjem van snage svih materijalnih propisa kojima se uređuje izdavanje odobrenja, odnosno saglasnosti za obavljanje djelatnosti u svim upravnim oblastima , bilo dovedeno u pitanje funkcionisanje pravnog sistema sa satanovišta pravne sigurnosti građana sa jedne strane, a sa druge strane postavlja se pitanje mogućnosti unificiranja upravnog postupanja u različitim upravnim oblastima suprotno sistemskom zakonu.

Razmatrajući predmetno mišljenje, radna grupa je odlučila da obavi dodatne usmene konsultacije sa Ministarstvom pravde. Predstavnik Ministarstva pravde je , tom prilikom, ponovio navode iz mišljenja, ukazavši da je određenje predmeta Nacrta zakona u suprotnosti sa Zakonom o opštem upravnom postupku (»Sl. list RCG« br. 60/03) po kome su dužni da postupaju državni organi i organi lokalne samouprave kada, u upravnim stvarima, neposredno primjenjuju propise, rješavaju o pravima, obavezama ili pravnim interesima fizičkog lica, pravnog lica ili druge stranke, s obzirom da je postupak donošenja upravnih akata (rješenja, odobrenja, licence i dr.) uređen ovim zakonom.

Cijeneći predmetni eksplicitan stav, kao i postupanje Ministarstva pravde, nepremostivom preprekom za dalji rad na Nacrtu zakona, Direkcija je koordinaciju i usaglašavanje oko Nacrta zakona prenijela na nivo potpredsjednika Vlade .

Nakon dva sastanka predstavnika radne grupe i Ministarstva pravde sa potpredsjednikom Vlade, odlučeno je da Ministarstvo ekonomije (za trgovinsku djelatnost), Ministarstvo turizma (za ugostiteljsku i turističku djelatnost) i Ministarstvo zaštite životne sredine i uređenja prostora (za oblast izgradnje objekata) , u saradnji sa Ministarstvom pravde, i uz učešće Zajednica opštine Crne Gore , pripreme i donesu nova uputstva za sprovođenje postupka izdavanja odobrenja za obavljanje djelatnosti, odnosno izgradnju objekata.

Dalji rad na identifikaciji i uklanjanju barijera za razvoj biznisa u Crnoj Gori obuhvatio je analizu poslovnog okruženja, poreskog i bankarskog sistema , trgovine- unutrašnje I spoljne, infrastrukture, tržišta rada i kapitala, konkurencije I sive ekonomije.

Do kraja 2006.g., vezano za ovaj projekat, treba uraditi i sljedeće:

- konačno definisati i uobličiti projekat,
- nastaviti dalja snimanja barijera u svim sektorima i kod svake pojedinačne institucije uključene u projekat,
- pripremiti prijedloge rješenja u saradnji sa svim relevantnim institucijama
- uspostaviti konkretnu saradnju sa svim privrednim institucijama i poslovnim asocijacijama u cilju postizanja dogovora o nekim konkretnim simulacijama mogućih rješenja.
- redovno izvještavati o napretku stanja i aktivnostima na Projektu.